

РОЗДІЛ 3.

**ДОСВІД ПІЛОТУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО
СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В
ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ**

БЕРДЯНСЬКА ГІМНАЗІЯ №3 «СУЗІР'Я» БЕРДЯНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

ПЕРЕДМОВА. ОРГАНІЗАЦІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ОСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НОВОГО ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Фокша Світлана,

*методистка навчально-методичного центру Запорізького обласного
інституту післядипломної педагогічної освіти,
регіональна координаторка НУШ*

Нова українська школа, прокрокувавши сходинками початкової ланки, впевнено підійшла до базової. Досвід перших років упровадження Концепції НУШ засвідчив важливість попереднього пілотування такої масштабної реформи. Зміни сутності освітньої діяльності, випробовування дієздатності нормативів, розробка нової методики роботи, інструментів оцінювання вимагають підтвердження або змістовної корекції планів шкільною практикою.

Упровадженню нового Державного стандарту базової середньої освіти в масовій школі передують кропітка робота пілотних закладів освіти Запорізької області в межах інноваційного проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти». Один з таких закладів - Бердянська гімназія № 3 «Сузір'я» Бердянської міської ради Запорізької області.

Під керівництвом директора Оксани Кривунь, колектив педагогів гімназії вирішив, що оптимальним шляхом рішення поставлених проєктом задач буде організація командної роботи. Дійсно, аналіз планів реформування базової середньої освіти підводить до думки, що сучасна освітня діяльність характеризується колективною творчістю (наші фінські колеги кажуть, що одинак в освіті зараз не зможе нічого), високою індивідуальною відповідальністю (від вкладу кожного залежить успіх справи, дотримання академічної доброчесності – обличчя команди), підвищенням технологічності педагогічної професії (що демонструють прийняті фахові стандарти, зміни в перебігу освітнього процесу, в технологіях, методиках викладання освітніх галузей). Заклад пілотував упровадження Державного стандарту початкової освіти, тому колектив рішення приймав свідомо, маючи підтримку батьків та громадськості.

Цінність досвіду роботи Бердянської гімназії «Сузір'я» в тому, що заклад відпрацював алгоритм створення команди, охопивши різні напрями діяльності, вибудовуючи ланцюжок «навчання – взаємонавчання + самонавчання – обмін досвідом», висвітлює гострі питання, які виникали у створенні команди, лаконічно виокремлює складові покрокового впровадження Концепції нової

української школи, ділиться технологією розробки системи формувального оцінювання. Представлені матеріали охоплюють період роботи до січня 2022 року.

НУШ-БАЗОВА: НОВЕ ЗАВАНТАЖЕННЯ

*Кривунь Оксана,
директорка,
Молокова Ірина,
заступниця директора,
Бердянська гімназія № 3 «Сузір'я»
Бердянської міської ради Запорізької області*

Призначення сучасної школи полягає в наданні якісної повної загальної освіти дітям шкільного віку, забезпеченні їх всебічного розвитку. Виходячи з цього, головним завданням сучасного вчителя є не бездумна передача матеріалів підручника, а необхідність зацікавити учнів навчальним предметом, поглибити їхні знання, формувати навички практичного застосування отриманих знань, формувати бажання самовдосконалюватися, бути готовими до життя.

Саме на таких позиціях наша гімназія зайшла у II етап реалізації Концепції НУШ в базовій середній школі.

Чотири роки плідотної, творчої праці переконали педагогів, батьківську громаду в доцільності освітніх змін. Але шлях цей не був простим. Рішення брати чи не брати участь у проекті в якості пілотної школи давалося нелегко. Сама аббревіатура НУШ у 2017 році викликала у багатьох іронію і скептицизм. Основним переконливим мотивом для нас стали, на перший погляд, дещо неприємні, але правильні висновки. Наведу декілька:

1. Українська школа не готує до навчання впродовж життя, не формує вміння критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі.
2. Спосіб навчання в сучасній українській школі не мотивує дітей до навчання.
3. Учитель не має справжньої мотивації до особистісного та професійного зростання.
4. Оцінки розглядаються вчителем не як рекомендація до дії, а як присуд.

То ж ми вирішили діяти. Щоб стати сучасним освітнім закладом, треба не боятися вчитися, помилятися, переймати кращий досвід, ділитися своїм і долати будь-які перешкоди.

Адміністрація гімназії завжди виходила з того, що наш учитель має бути обізнаним з усіма інноваціями у сфері освіти, високопрофесійним фахівцем. Упродовж п'яти років педагогічні працівники гімназії брали активну участь у багатьох Всеукраїнських та Міжнародних інноваційних проектах.

Ознайомившись із Концепцією нової української школи, ми не вагалися. Зважаючи на значні результати освітнього процесу, високу професійну

майстерність учителів, наша гімназія виборола право бути однією з 4 пілотних шкіл області, які взяли участь у експерименті щодо реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти. В експерименті були задіяні два перших класи, один з яких є інклюзивним.

Вивчивши документи Міністерства освіти і науки України, ще в травні 2017 року ми зрозуміли, наскільки непростим буде цей процес: не просто перефарбувати стіни, а докорінно змінити систему. Найголовнішою складністю було те, що написано багато, картини майбутнього яскраві, але чіткого плану, як це реалізувати в конкретному закладі, класі, не було.

Крім того, ми зіткнулися з проблемами, на які, можливо, не всі звернули увагу:

1. Неправильне трактування поняття «академічна свобода», а головне – готовності до неї самого вчителя.
2. Скептицизм з приводу введення «інтегрованого навчання» (Як це так не буде деяких предметів? Як це все звести в один? Тощо)
3. Стосовно пілотного проєкту – нерозуміння завдань НУШ саме в питаннях початкової освіти, ролі вчителя, батьків у реалізації зазначеного проєкту.
4. Недосконале матеріально-технічне, фінансове забезпечення.
5. Страх перед майбутніми змінами.

У травні шляхом анкет, співбесід, спостережень нами було розроблено алгоритм поступових змін, виконання якого привело до початку успішної реалізації проєкту «НУШ-5».

Щоб детальніше ознайомитися з особливостями переходу до НУШ, ми презентуємо для вас «Путівник НУШ -5» (Додаток1). У ньому визначені основні **СІМ кроків**, здійснення яких дозволяє нам стверджувати, що відбулося **НОВЕ ЗАВАНТАЖЕННЯ** освітнього процесу гімназії. А саме:

1. Вирішення проблеми наступності у навчанні НУШ між початковою і середніми ланками.
2. Створення «Освітньої програми Бердянської гімназії № 3 «Сузір'я» Бердянської міської ради Запорізької області на 2021/2022 навчальний рік (експериментальні пілотні класи НУШ 5 класи).
3. Особливості складання навчального плану.
4. Вибір модельних галузевих навчальних програм.
5. Створення нового освітнього середовища.
6. Оволодіння методикою оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, а саме формувальним оцінюванням.
7. Упровадження інклюзивної освіти як одного з пріоритетів НУШ.

Було зрозуміло, що зміни, які запроваджуються, – це не одномоментний процес. У середньому у країнах, де відбувався перехід до компетентнісного підходу, він тривав 10 років, це означає, що треба налаштуватися на важку щоденну працю всім учасникам освітнього процесу.

На сьогоднішній день гімназія стала більш сучасною, модернізованою, налагоджено матеріально-технічне забезпечення. За допомогою державної субвенції та співфінансуванням до цієї субвенції міської влади, педагогічним, батьківським колективом створене успішне освітнє середовище, де всі із

задоволенням навчаються, навчають, розвиваються. Колектив додав свій внесок у розбудову цього середовища, беручи участь у різноманітних Міжнародних, Всеукраїнських проєктах, які знаходили самостійно на міністерських сайтах, в соціальних мережах, за результатами участі у яких гімназія отримала нові дошки, кондиціонери, комп'ютери з ліцензійним програмним забезпеченням, планшети, телевізори, сучасні меблі. Зважаючи на той факт, що в гімназії навчаються діти з особливими потребами, а один з пілотних класів 5-В є інклюзивним, гімназія забезпечила комфортне навчання й відпочинок для цих дітей. Працює команда асистентів учителів у класах з інклюзивним навчанням, проводяться тренінги щодо оволодіння вчителями методиками роботи з дітьми з особливими потребами.

У гімназії діють стаціонарні мультимедійні комплекси на базі кабінетів фізики, хімії, біології, англійської мови, інформатики, математики, класах початкової ланки, СТЕМ-лабораторії, облаштовані чотири кабінети інформатики. Наявність мобільних мультимедійних проєкторів і переносних екранів знімає обмеження застосовувати мультимедійні технології на уроках в інших кабінетах.

Відповідно до наказу МОН № 57 від 29.04.2020 року «Про затвердження Типового переліку засобів навчання та навчального обладнання для навчальних кабінетів і СТЕМ-лабораторій» наша гімназія отримала два багатофункціональні пристрої: принтер, сканер, копір – МФУ А3 для пілотних 5-А, 5-В класів, а також отримано приладдя для СТЕМ-лабораторії на суму 205 750 грн. Чекаємо роботизовано навчальні пристрої, комплект мультимедійного обладнання, демонстраційне обладнання.

Одним з важливих кроків на шляху реалізації проєкту в 5-х класах стало створення «Команди вчителів – пілотників».

Нами були розроблені шляхи залучення педагогів середньої ланки до роботи з пілотними 5-ми класами, а саме:

1. Починаючи з вересня 2020 року на сумісних засіданнях шкільних предметних спільнот проводилися заходи щодо ознайомлення педагогів з вимогами, умовами НУШ. Агенти змін 4-х класів проводили семінари, тренінги, під час яких знайомили вчителів-предметників з особливостями роботи в класах НУШ.

2. Другим важелем щодо залучення до команди пілотників стало **БАЖАННЯ** самого педагога. Кожен з претендентів повинен був зрозуміти, що ключовим моментом підготовки педагогів до вирішення завдань адаптації 5-х класів НУШ стала відмова від звичайних стереотипів відтворення вже освоєних, але застарілих і неефективних прийомів професійної діяльності. Визначальним принципом відбору вчителів пілотних 5-х класів є осмислене переконання: «Без внутрішнього прагнення вчителя до змін, без його принципової переорієнтації на інноваційний компетентісний підхід не можливо отримати статус учителя НУШ».

3. Кожний педагог-предметник НУШ пройшов теоретичні очні, заочні Міжнародні, Всеукраїнські, курси підвищення кваліфікації вчителів, перепідготовки у ЗОІППО. Так учителі англійської мови в 2017, 2021 роках

брали участь у тренінгах-семінарах для вчителів англійської мови, що проходили за участі британських експертів у межах експерименту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти». Семінар організовано Міністерством Освіти і Науки України разом з Британською Радою в Україні та видавництвом Кембриджського університету в межах проекту «Нова українська школа», в 2018 році були учасниками тренінгу «Англійська мова в НУШ»; учителі математики та інформатики були учасниками Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особливості викладання математики в умовах НУШ»; учителі галузі Мистецтва брали участь у Всеукраїнському семінарі «Особливості викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»; учителі-мовники пройшли онлайн курси «30 кроків до НУШ: навчаємо громадянина»; більшість учителів були слухачами курсів «НУШ: перехід на наступний рівень». Крім того, кожний учитель-пілотник був учасником тренінгів ЗОШПО «Розробка інструментів формуального оцінювання», «Стратегії розвитку критичного мислення учнів» тощо. Цей процес продовжується безперервно.

4. Найскладнішим виявився перехід учителів середньої ланки на формувальне оцінювання здобувачів освіти. Завдяки командній роботі, вивченню теоретичної бази, участі у вебінарах, тренінгах, які проводили вчителі початкової ланки, науковці КЗ «ЗОШПО» ЗОР, методисти Центру професійного розвитку педагогічних працівників ми дійшли висновку, що саме формувальне оцінювання стане головним мотиватором успішного адаптаційного періоду п'ятикласників упродовж I семестру 2021/2022 навчального року.

З метою забезпечення наступності у оцінюванні результатів навчання здобувачів початкової та базової середньої освіти на засіданні педагогічної ради у серпні було прийнято рішення: здійснювати оцінювання навчальних досягнень учнів 5-А та 5-В класів у першому семестрі (підсумкове та проміжне) за рівневою шкалою, а його результати позначати словами або відповідними літерами: «початковий (П), «середній» (С), «достатній» (Д), «високий (В) та супроводжувати вербальною характеристикою з орієнтацією на досягнення учня/учениці (а не на помилки або невдачі). На кінець I семестру учні отримали узгоджені з батьками «Свідоцтва досягнень», у яких оцінено рівень досягнень здобувачів освіти за галузями. Методичними рекомендаціями щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» передбачені форми та інструменти формуального оцінювання, які дозволяють доцільно впроваджувати поступове залучення учнів до вироблення критеріїв оцінювання результатів окремих видів навчальної діяльності.

Рішенням педагогічної ради у серпні 2021 року ми передбачили, що після адаптаційного періоду, відповідної роз'яснювальної роботи серед здобувачів освіти у другому семестрі підсумкове та проміжне оцінювання результатів навчання учнів буде здійснюватися за бальною шкалою, а його результати позначатимуться балами від 1 до 12 балів відповідно до критеріїв оцінювання.

П'ятикласники вже звикли до самооцінювання, і вчитель-предметник тепер веде спостереження за кожним вихованцем за різними критеріями, визначеними програмами, виставляючи рівневу літеру або інші позначки. Крім того передбачене вербальне оцінювання відповідними словосполученнями. Нашим першочерговим завданням є спрямовування учнів на спостереження своїх дій і дій однокласників, осмислення своїх суджень і вчинків з огляду на їх відповідність навчальним цілям. Таким чином, ми створюємо умови для формування вміння учнів аналізувати власну навчальну діяльність. Важливим є створення умов для активної участі здобувачів освіти у процесі оцінювання, зокрема шляхом самооцінювання та взаємооцінювання, спільного визначення подальших кроків для покращення результатів навчання.

У Додатку 2 представлені перші напрацювання педагогів. Це Портфоліо вчителя. До Портфоліо вчителя входять методичні матеріали, модельні галузеві програми, дидактичні матеріали вчителів, інструменти формувального оцінювання, журнали та картки спостережень. Окремо є Портфоліо учня, у якому можна ознайомитися з практичним використанням інструментів формувального оцінювання конкретного здобувача освіти пілотного класу. Ми плануємо проводити цю роботу і в електронному варіанті, щоб оперативно знайомити батьків з результатами навчання, видами робіт, самооцінюванням здобувачів освіти.

За ці роки суттєво змінилися роль і місце батьків в освітній політиці гімназії.

Найкраще розкрився педагогічний потенціал взаємодії сім'ї і гімназії саме під час реалізації Концепції НУШ, починаючи з 2017 року. Батьки стали активними учасниками освітнього процесу, радниками, співавторами, а не просто спостерігачами.

Підсумовуючи, можна констатувати, що процес модернізації освіти тільки тоді дасть позитивні результати, коли всі ТРИ учасники освітнього процесу: ПЕДАГОГИ, БАТЬКИ, ЗДОБУВАЧІ ОСВІТИ, почнуть ВЗАЄМОДІЯТИ. Саме задля гармонійного розвитку учня вкрай необхідно, щоб партнерські взаємини між усіма учасниками освітнього процесу були спрямовані на відкрите та щире спілкування, що ґрунтується на морально-етичних, соціально-правових та особистісно зорієнтованих цінностях.

Було б помилковим промовчати про певні труднощі, з якими зіткнулися наша гімназія і, вважаю, інші пілотні заклади. Без труднощів не буває перемог. Зупинюсь на деяких з них.

Практичний досвід учителів упродовж чотирьох місяців роботи довів, що авторами програм дещо завищені очікування до здобувачів освіти 5 класу НУШ з точки зору їхньої психологічної, знаннєвої готовності засвоювати важкий матеріал (для цього треба володіти знаннями з конкретних наук, мати достатній лексико-тематичний запас слів, мати неабиякий кругозір, володіти інформаційними навичками), давати самооцінку окремих видів роботи (написати есе, працювати з медіатекстами, володіти складною науковою термінологією, яку під час навчання в початковій ланці діти, виходячи з особливостей вікового розвитку, засвоїти не могли). Так вони навчались за новими програмами, вчителі

початкової ланки зробили все можливе, щоб підтримати інтерес до навчання, але діти живуть в оточенні, в якому навіть батьки не завжди розуміють змісту таких термінів як робототехніка, СТЕМ-технології, медіатехнології та інше. Саме ці проблеми визначила відома освітня діячка, співаторка реформи «Нова українська школа» Іванна Коберник.

Якщо ми в минулих роках говорили про проблеми адаптації здобувачів освіти, то сьогодні гостро стало питання адаптації вчителів-предметників. Зазвичай, головними викликами для педагогів середньої та старшої ланок було постійне ускладнення змісту освіти, гарантування виконання освітніх стандартів на високому рівні; ускладнення проблем виховання; безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання й виховання. Сьогодні ми маємо вирішувати складні професійно-педагогічні питання, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок; роботи в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у освітньому процесі. Крім того, актуальність проблеми успішності адаптаційного періоду вчителів-предметників в умовах НУШ зумовлена відсутністю будь-якого перспективного педагогічного досвіду. На вчителя середньої ланки покладені завдання забезпечення наступності між початковою і середньою освітою, але ж вимоги середньої школи інші.

Скажу відверто, на щотижневих засіданнях пілотної команди ми часто стикалися з труднощами, які підібрати слова до учня, який не може справитися або не хоче виконувати те чи інше завдання; як пояснити його поведінку без оцінювання і конкретних негативних суджень; як не образити. Можливо індивідуальна бесіда і спрацювала б, але, крім цього учня, на вчителя чекають ще 25-30 учнів. Учителю важко психологічно і про це треба говорити.

А яким повинен бути **УЧЕНЬ НУШ**? Що залежить від нього? Крім прав, наданих державою, здобувач освіти має обов'язок здобувати знання за допомогою вчителів, батьків, самотійно. Не отримувати готові знання, а саме здобувати. А це означає: «Опанувати знання, брати відповідальність за власні рішення, навчатись упродовж життя, бути допитливим, прагнути, шукати і пропонувати нові ідеї, самотійно чи в групі спостерігати та досліджувати, чітко та аргументовано пояснювати факти, любити читати, відчувати красу слова» (див. Державний стандарт початкової освіти, 2020 р.). Ми повинні прикладом, словом та ділом привести здобувачів освіти до простої істини: **щоб стати успішним, реалізувати себе, потрібна неабияка щоденна праця, терпіння і постійне самовдосконалення.**

Ми віримо, що реальна реформа української школи можлива лише у тоді, коли освіта України, уже володіючи значними багатолітніми надбаннями, визнаними в усьому світі, зможе стати на шлях як інституційного, так і змістовного оновлення. Ясно розуміючи складність проблеми формування нового свідомого успішного громадянина, ми поступово перетворюємо нашу гімназію на **Територію Успіху**, де кожен учень розвивається і натхненно навчається для успішного життя, де

- об'єднані одnodумці (учні, батьки, учителі), які спрямовані на вдосконалення себе і світу;

- зростають успішні учні – майбутні лідери, архітектори позитивних змін з великим українським серцем;
- панує атмосфера довіри та можливостей для постійного розвитку учнів, батьків, учителів;
- працюють закохані в свою справу вчителі-новатори, що володіють сучасними методами навчання та втілюють прогресивні ідеї.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Гільберт Т.Г. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу, 2020. URL: <https://nuschool.com.ua/lessons/world/1-2klas/22.html>
2. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа».
3. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики// Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах.- 2013.-№6-С. 45-57
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції від 24 липня 2019 р. № 688).
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» від 14 грудня 2016 р. № 988-р.
6. Як здійснювати управління середовищем взаємодії усіх учасників освітнього процесу? Аналітичний звіт про віртуальний круглий стіл .- URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/966->
7. Як оцінювати без оцінок: покрокова інструкція сучасного вчителя. URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-otsinyuvaty-bez-otsinok-pokrokovoinstruktsiya-suchasnogo-vchytelya/>

I. Наступність у навчанні НУШ

Освіта – це надбання особистості, що виявляється в її поведінці. Серед ключових напрямів державної освітньої політики визначено «забезпечення доступності та неперервності освіти впродовж життя».

Нова українська школа створює умови для формування компетентностей і наскрізних умінь, передбачених Законом України «Про освіту», Державними стандартом, типовими освітніми, модельними та навчальними програмами.

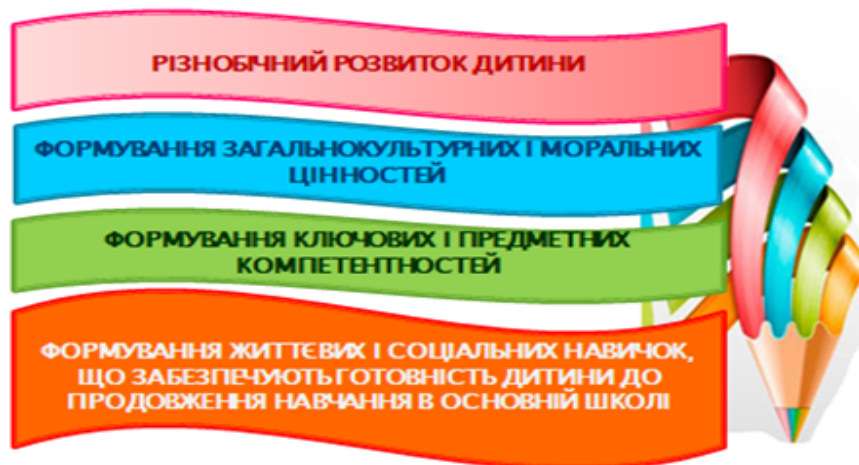
Перехід учнів з початкової в середню ланку школи – одна з педагогічно найбільш складних проблем, а період адаптації в 5-му класі – один з найважчих періодів шкільного навчання. Увага педагогічного колективу спрямовується на:

- забезпечення якості освіти як умови сталого розвитку шкільного співтовариства;
- правильну організацію адаптаційного періоду у переході з початкової школи в середню ланку;

- виявлення проблем адаптації школярів;
- зменшення кількості дітей, що відчувають значні труднощі під час навчання та адаптації.

Перехідний період з початкової школи в основну позначається на всіх учасниках освітнього процесу: учнях, педагогах, батьках, адміністрації школи, фахівцях психолого-педагогічної служби.

Моніторингове дослідження продемонструвало, що учні класів НУШ краще адаптуються в 5-х класах, уміють співпрацювати, обґрунтовувати свою позицію та ухвалювати рішення.

II. Освітня програма закладу

У базовій школі зростає кількість предметів. Необхідно підготувати вчителів-предметників, забезпечити їх навчально-методичними матеріалами, створити освітнє середовище. Водночас зміст навчання має справді відповідати філософії НУШ. Освітні програми передбачають не тільки оновлені знання, але й уміння їх застосовувати, а також м'які соціально-емоційні навички. Їх запровадження повинно бути підтримане цільовим підвищенням кваліфікації вчителів та належним забезпеченням освітніми ресурсами.

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідним Державним стандартом вимог до обов'язкових результатів навчання учнів є освітня програма закладу загальної середньої освіти. Заклад освіти

розробляє освітню програму для адаптаційного циклу базової середньої освіти (5-6) класи на основі типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН № 235 від 19.02.2021. Освітня програма закладу освіти може містити інші складники, що враховують специфіку та особливості освітньої діяльності закладу освіти.

Освітню програму закладу розробляють з урахуванням гарантованих державою прав щодо академічної, організаційної, фінансової і кадрової автономії закладу освіти, а також прав педагогічних працівників на академічну свободу.

На основі зазначених вимог заклад освіти розробляє власну освітню програму, яка має таку структуру:

1. Вступна частина.
2. Загальний обсяг навчального навантаження (в годинах) і його розподіл за освітніми галузями, циклами та роками навчання.
3. Навчальний план закладу освіти з визначенням переліком предметів, інтегрованих курсів та закріпленням за цими предметами / інтегрованими курсами тижневим навчальним навантаженням для кожного року навчання.
4. Перелік модельних навчальних програм та навчальних програм згідно з переліком предметів та інтегрованих курсів, визначених за навчальним планом закладу освіти.
5. Опис форм організації освітнього процесу.
6. Опис інструментарію оцінювання.
7. Інші складники (за потреби закладу).

Освітню програму закладу схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його керівник.

III. Складання навчального плану

Розробляючи навчальний план, заклад освіти може скористатися таким алгоритмом:

1. Визначити мінімальну кількість годин на тиждень для кожної освітньої галузі.
2. Установити загальний резерв навчального навантаження (різницю між рекомендованою та мінімальною кількістю годин).
3. Обрати один зі способів використання цього резерву годин:
  - 3.1. Повернути резерв навчальних годин у ту саму галузь, звідки їх було взято, тобто визначити навчальне навантаження в межах рекомендованого.
  - 3.2. Перерозподілити резерв годин між галузями, зважаючи на потреби учнів, потенціал педагогічного колективу, матеріально-технічне забезпечення закладу, запити батьків, громади тощо.
  - 3.3. Використати резерв навчальних годин для роботи за міжгалузевими інтегрованими модулями, проведення екскурсійних днів, виконання навчальних міжгалузевих проєктів тощо.
4. Розподілити додаткові години для вивчення навчальних предметів, інтегрованих курсів, курсів за вибором, через які реалізуються освітні галузі, проведення індивідуальних консультацій та групових занять.

Кількість навчальних годин, визначена в навчальному плані на вивчення вибіркового освітнього компонента, наприклад, другої іноземної мови, не

долучається до максимального показника навчального навантаження, передбаченого на ту чи іншу освітню галузь. Тобто заклад освіти може передбачити в навчальному плані, наприклад, таку кількість годин на вивчення мовно-літературної освітньої галузі: українська мова – 4 години, українська література – 2 години, зарубіжна література – 1,5 години, іноземна мова – 3,5 години, друга іноземна мова (вибірковий освітній компонент) – 2 години (використовуються додаткові години й години резерву навчального часу). Кількість навчальних годин на вивчення інтегрованих курсів заклад освіти визначає самостійно з урахуванням навчального навантаження на відповідні навчальні предмети в типовому навчальному плані.

IV. Вибір модельних навчальних програм

Модельна навчальна програма – це документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством.

Орієнтовні вимоги, за якими краще обирати модельні програми:

- відповідність МНП Державному стандарту базової середньої освіти;
- відповідність структурі МНП;
- представлення цілісності авторського бачення вивчення навчального предмета або інтегрованого курсу за визначеною МНП у період навчання;
- дотримання авторами принципів науковості, системності, логічності, послідовності тощо;
- врахування наступності між початковою й базовою середньою освітою;
- відповідність МНП віковим особливостям учнів;
- лаконічність і доступність викладу МНП;
- реалізація ціннісного компоненту й українознавче наповнення;
- відсутність різних видів дискримінації;
- визначення орієнтирів для оцінювання результатів навчання, використання засобів навчання;
- конкретизації обов'язкових результатів навчання, упорядкованість послідовності досягнення очікуваних результатів навчання, компетентностей, яких набувають учні на певному етапі протягом навчального року, семестру;
- реалізованість компетентностей та потенціал галузей.

Мовно-літературна освітня галузь

Українська мова

Українська мова 5-6 кл. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.

Українська мова 5-6 кл. Заболотний О.В. та ін.

Українська мова для класів з навчанням молдовською мовою. 5-9 кл.

Свінтковська С. А. та ін.

Українська мова для класів з навчанням румунською мовою. 5-9 кл. Фонарюк Т.І. та ін.

Українська мова для класів з навчанням угорською мовою. 5-9 кл. Гнаткович Т.Д. та ін.

Українська мова для класів з навчанням угорською мовою. 5-9 кл. Черничко С.С. та ін.

Українська література

Українська література 5-6 кл. Яценко Т.О. та ін.

Українська література 5-6 кл. Архипова В.П., Січкач С.І., Шило С.Б.

Українська література 5-6 кл. Чумарна М.І., Пастушенко Н.М.

Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної) 5-6 кл. Яценко Т.О., Тригуб І.А.

Зарубіжна література

Зарубіжна література 5-6 кл. Волощук Є.В..

Зарубіжна література 5-6 кл. Ніколенко О. та ін.

Зарубіжна література. 5-6 кл. Богданець-Білоskalенко Н.І. та ін.

Інтегрований мовно-літературний курс

Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури) 5-6 кл.

Старагіна І.П. та ін.

Математична освітня галузь

Математика 5-6 кл. Беденко М.В. та ін.

Математика 5-6 кл. Бурда М.І., Васильєва Д.В.

Математика 5-6 кл. Васишин М.С. та ін.

Математика 5-6 кл. Істер О.С.

Математика 5-6 кл. Мерзляк А.Г. та ін.

Математика 5-6 кл. Радченко С.С., Зайцева К.С.

Математика 5-6 кл. Скворцова С.О.,

Тарасенкова Н.А.

Природнича освітня галузь

Пізнаємо природу 5-6 кл. Біда Д.Д. та ін.

Пізнаємо природу 5-6 кл. Коршевніук Т.В.

Пізнаємо природу 5-6 кл. Шаламов Р.В. та ін.

Природничі науки 5-6 кл. Білик Ж.І. та ін.

Довкілля 5-6 кл. (інтегрований курс) Григорович О.В.

Пізнаємо природу 5-6 кл. (інтегрований курс) Бобкова О.С.

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь

Здоров'я, безпека та добробут 5-6 кл. Василенко С.В. та ін.

Здоров'я, безпека та добробут 5-6 кл. Гущина Н.І., Василяшко І.П.

Здоров'я, безпека та добробут 5-6 кл. Воронцова Т.В. та ін.

Здоров'я, безпека та добробут 5-6 кл. Хитра З.М., Романенко О.А.

Здоров'я, безпека та добробут 5-6 кл. Шиян О. та ін.

Підприємництво і фінансова грамотність 8-9 кл. Панченко С.Ю.

Громадянська та історична освітня галузь

Вступ до історії України та громадянської освіти 5 кл. Гісем О.В., Мартинюк О.О.

Вступ до історії України та громадянської освіти 5 кл. Бакка Т.В. та ін.

Вступ до історії України та громадянської освіти 5 кл. Бурлака О.В. та ін.

Вступ до історії України та громадянської освіти 5 кл. Желіба О.В., Мокрогуз О.П.

Досліджуємо історію і суспільство 5-6 кл. Васильків І.Д. та ін.

Досліджуємо історію і суспільство 5-6 кл. (інтегрований курс) Пометун О.І. та ін.

Історія України, Всесвітня історія 6 кл. Піскарьова І.О. та ін.

Україна і світ, вступ до історії та громадянської освіти 5-6 кл. (інтегрований курс) Кафтан М.В. та ін.

Україна і світ, вступ до історії та громадянської освіти 5-6 кл. (інтегрований курс) Власова Н.С. та ін.

Досліджуємо історію і суспільство 5-6 кл. (інтегрований курс) Гісем О.М. та ін.

Інформатична освітня галузь

Інформатика 5-6 кл. Завадський І.О. та ін.

Інформатика 5-6 кл. Морзе Н.В., Барна О.В..

Інформатика 5-6 кл. Пасічник О.В., Чернікова Л.А.

Інформатика 5-6 кл. Радченко С.С., Боровцова Є.В.

Інформатика 5-6 кл. Ривкінд Й.Я. та ін.

Інформатика 5-6 кл. Козак Л.З.

Технологічна освітня галузь

Технології 5-6 кл. Кільдеров Д.Е. та ін.

Технології 5-6 кл. Терещук А.І. та ін.

Технології 5-6 кл. Туташинський В.І.

Технології 5-6 кл. Ходзицька І.Ю. та ін.

Мистецька освітня галузь

Драматургія і театр 5-6 кл. Старагіна І.П. та ін.

Мистецтво 5-6 кл. (інтегрований курс) Кондратова Л.Г.

Мистецтво 5-6 кл. Масол Л.М., Просіна О.В.

Мистецтво 5-6 кл. Івасюк О.М. та ін.

Мистецтво 5-6 кл. Комаровська О.А., Лемешева Н.А.

Музичне мистецтво 5-6 кл. Ференц Є. та ін.

Іноземні мови

Друга іноземна мова 5-9 кл. Редько В.Г. та ін.

Іноземна мова 5-9 кл. Зимомря І.М. та ін.

Іноземна мова 5-9 кл. Редько В.Г. та ін.

Фізична культура

Фізична культура. 5-6 кл. Педан О. С. та ін.

Етика і курси морального спрямування

Етика 5-6 кл. Ашортія Є. та ін.

Етика 5-6 кл. Пометун О.І. та ін.

Вчимося жити разом 5-6 кл. Воронцова Т.В. та ін.

Культура добросусідства 5-6 кл. Араджионі М.А. та ін.

Міжгалузеві інтегровані курси

Робототехніка. 5–6 кл. Сокол І.М., Ченцов А.М.

STEM 5-6 кл. Бутурліна О.В., Артем'єва О.Є.

V. Освітнє середовище закладу

Освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх освітніх потреб.

Освітнє середовище (з позиції суб'єкта) – це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному й просторово-предметному оточенні.

Освітнє середовище (з позицій об'єкта) – це сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти.

Освітнє середовище складається з таких структурних компонентів: фізичне оточення, людський фактор, програма навчання. Розвиток особистості школяра ґрунтується на багатоканальній взаємодії всіх цих компонентів як суб'єктів освітнього середовища.

Педагогічно доцільною умовою створення освітнього середовища, що сприяє самореалізації кожного учня, визнано встановлення закладами освіти соціально-педагогічного партнерства з усіма зацікавленими фізичними та юридичними особами. Соціально-педагогічне партнерство розглядається як окрема форма соціальної взаємодії закладу освіти з фізичними або юридичними особами та розгортається на засадах визначальної ролі навчального закладу в реалізації його особистісно-розвивальних функцій. Таке партнерство охоплює сім'ю, педагогів, адміністрацію навчального закладу.

На рівні сім'ї це:

- створення стимулювальної духовної та морально-психологічної атмосфери;
- інтеграція зусиль зі школою;
- оволодіння необхідним обсягом психолого-педагогічних знань, умінь і навичок.

На рівні діяльності педагога:

- стимулювання інтелектуального і творчого пошуку, вміння бачити проблеми та шляхи їх розв'язання;
- пріоритет відносин співробітництва, співтворчості;
- модернізація форм, методів навчання та виховання;

На рівні діяльності адміністрації навчальних закладів:

- підбір педагогічних кадрів відповідного рівня, здатних сприяти творчій праці учнів, вивчення їх педагогічної майстерності;
- забезпечення умов для самостійної діяльності педагогів, підвищення їх загальнокультурного та професійного рівня.

Для того, щоб освітнє середовище сприяло самореалізації кожного учня, робота повинна бути спрямована на те, щоб кожен учень міг:

- розвинути здібності критичного мислення й незалежного висловлювання;
- поповнити знання у сферах, які цікаві учневі й розкривають перед ним нові горизонти пізнання;
- розвивати спроможність приймати самостійні рішення;
- оволодівати необхідними навичками з базових та профільних предметів;

- навчити радіти навчанню й поважати освіту;
- розвинути свій емоційний інтелект;
- отримати необхідну індивідуальну педагогічну підтримку;
- розвинути самосвідомість кожного учня як самостійної особистості і як члена колективу;
- зберегти й зміцнити моральне, фізичне й психічне здоров'я вихованців
- сприяти взаємоузгодженню зовнішніх потреб та внутрішніх мотивів до саморозвитку та самореалізації всіх учасників навчально-виховного процесу.

VI. Оцінювання навчальних досягнень. Формувальне оцінювання

Відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» основними видами оцінювання результатів навчання учнів є **формувальне, поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання**, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання. Вибір форм, змісту та способу оцінювання здійснюють педагогічні працівники закладу освіти (ст. 17 Закону).

Поточне формувальне оцінювання здійснюють з метою допомогти учням усвідомити способи досягнення кращих результатів навчання. Підсумкове оцінювання здійснюють з метою отримання даних про рівень досягнення учнями результатів навчання після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Окрім поточного формувального та підсумкового (семестрового, річного) оцінювання педагогічні працівники закладу освіти можуть ухвалити рішення про здійснення поточного (періодичного) оцінювання результатів навчання з окремих предметів/інтегрованих курсів. Періодичність і процедури здійснення такого оцінювання й види діяльності, результати яких підлягають оцінюванню, визначають педагогічні працівники закладу освіти з урахуванням очікуваних результатів навчання, визначених відповідною навчальною програмою. Тематичне оцінювання може виставлятися (вираховуватися) на основі поточного оцінювання або шляхом проведення діагностичних робіт.

Обов'язковою є організація підсумкового семестрового оцінювання, що проходить у формі діагностик на рівні груп результатів навчання, визначених для кожної освітньої галузі.

За вибором закладу освіти оцінювання може здійснюватися за власною шкалою оцінювання результатів навчання учнів або за системою оцінювання, визначеною законодавством. У разі запровадження закладом освіти власної шкали оцінювання результатів навчання учнів мають бути визначені правила переведення до системи оцінювання, визначеної законодавством. Пропонується дві шкали оцінювання – рівневе або бальне.

Система оцінювання має на меті допомогти вчителю конкретизувати навчальні досягнення учнів і надати необхідні інструменти для впровадження об'єктивного й справедливого оцінювання результатів навчання.

Формувальне оцінювання є інтерактивним оцінюванням прогресу учнів, що дає змогу вчителю відповідним чином адаптувати освітній процес, відстежувати особистісний поступ дитини, хід опановування навчального матеріалу та вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію особистості. А для учнів дає змогу формувати впевненість у собі, наголошуючи на сильних сторонах, а не на помилках; діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів; запобігати страху перед помилками. Невід'ємною частиною процесу оцінювання є формування здатності учнів самостійно оцінювати власний поступ.

VII. Впровадження інклюзії

Інклюзивна освіта – це один із пріоритетів Нової української школи. Поширення інклюзивної освіти зумовлено низкою міжнародно-правових зобов'язань, що поступово стають частиною законодавства України. З 1 січня 2022 року набирають чинності зміни до постанов Кабінету Міністрів України, що регулюють організацію інклюзивного навчання: «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами» від 21 липня 2021 р. № 765; «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» від 15 вересня 2021 р. № 957.

Відтак посилюється акцент на співпраці між закладами освіти та інклюзивно-ресурсними центрами (ІРЦ), щоб школи отримували більше підтримки й допомоги під час навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Алгоритм створення інклюзивного класу:

- Батьки дитини з ООП звертаються до закладу освіти, пишуть заяву та додають до неї витяг ІРЦ про комплексну оцінку дитини.
- Керівник закладу освіти дає подання до органу управління освітою щодо погодження організації інклюзивного навчання в його закладі.
- Орган управління освітою дає лист-погодження або наказ про це.

- За необхідності в штатний розпис закладу потрібно внести зміни, наприклад, увести додаткові ставки асистентів учителів чи вчителів-дефектологів.
- Керівник закладу освіти видає наказ щодо створення класу або класів з інклюзивним навчанням, щодо затвердження положення про команду психолого-педагогічного супроводу в закладі освіти, про склад цієї команди.

Відтепер створення інклюзивних класів та розподіл освітньої субвенції здійснюватиметься за рівнями надання підтримки. Рівні підтримки характеризують, які потреби мають різні діти з ООП, наприклад, на першому рівні підтримки інклюзивний клас не потрібний, діти навчаються у звичайному класі і додаткове фінансування не передбачається, а на четвертому й п'ятому рівнях за умовами забезпечення підтримки в інклюзивному класі навчається одна дитина й на її освітні потреби виділяється найбільше фінансування.

Додаток 2

СИСТЕМА ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ БЕРДЯНСЬКОЇ

ГІМНАЗІЇ №3 «СУЗІР'Я»

БЕРДЯНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ (2021-2022 н.р.)

*Якщо спосіб оцінювання наших учнів не зміниться,
культура навчання не зміниться також.*

Маріки Толволи,
Гельсінський університет

Нова українська школа покликана розкривати таланти та здібності кожного учня, допомагати формувати, розвивати та вдосконалювати предметні та ключові компетентності, які забезпечуватимуть поступ дитини в загальному розвитку, її готовність до навчальних та життєвих викликів. Успішне виконання цих завдань залежить від комплексного підходу до організації освітньо-пізнавального процесу, однією зі складових якого є система оцінювання освітніх досягнень учнів.

Оцінювання навчальних досягнень учнів, тобто визначення результативності освітнього процесу, є його невід'ємною частиною. Воно визначає позитивні результати, успіхи, досягнення здобувачів освіти, водночас дає змогу виявити індивідуальні виклики, проводити цілеспрямовану корегувальну роботу, задовольняти освітні можливості та потреби всіх здобувачів освіти.

Оцінювання, оцінка. Ці поняття людина використовує щоденно, хоч і не завжди вживає ці терміни. Коли їсть, одягається – відбувається процес аналізу,

порівняння, визначення доцільності, ефективності, результативності чогось. У школі на уроці навчальні досягнення учнів оцінюють учителі, однокласники. Оцінюють результативність праці дитини й батьки (чи особи, які їх замінюють). За допомогою оцінки можна як поліпшити, так і погіршити емоційний стан учня. Як бути вчителю в сучасній школі, щоб здійснювати оцінювання діяльності учня, забезпечувати його особистісне зростання, опанування ним предметних та ключових компетентностей і разом з тим не вводити у стресову ситуацію? Як проводити оцінювання та використовувати його результати для вирішення основних цілей і завдань сучасної освіти?

Відповідно до вимог часу в педагогічній науці України відбувається істотне переосмислення ролі та функцій оцінювання та оцінки навчальних досягнень учнів на різних етапах навчання. Розробляються сучасні методичні підходи щодо впровадження нової системи оцінювання.

За нормативними документами про освіту розрізняють три базові компоненти оцінювання:

- оцінювання для навчання (формувальне оцінювання);
- оцінювання, яке мотивує дітей вчитися (самооцінювання);
- оцінювання навчання (підсумкове оцінювання).

Під час самооцінювання вчитель може підкоригувати учня, надати зворотний зв'язок у процесі навчання. Оцінюючи саме навчання, підсумкового його «продукту», вчитель констатує факти, але виправити вже нічого не можна. Оцінювання за підсумком не підвищує успішність учнів так само, як і зважування не допомагає скинути вагу за один день.

Формувальне (формативне, формуюче, формаційне) оцінювання називають ще *оцінюванням для поліпшення навчання*. Підсумкове та формувальне оцінювання – не тотожні. Підсумкове оцінювання, що активно використовували вчителі у шкільній практиці у формі стандартних тестів і діагностичних робіт, здебільшого зосереджується на тому, чого НЕ знають чи НЕ вміють робити учні. Воно відходить у минуле, на перший план виходять методи та форми оцінювання, які зосереджуються на протилежному – що знають і що вміють робити учні.

У чому відмінність формувального оцінювання від підсумкового? Якщо для підсумкового оцінювання було важливим насамперед констатувати результати діяльності на уроці, то формувальне оцінювання складається з компонентів, що дозволяють перетворити його на дієвий інструмент процесу індивідуалізації і підвищення якості навчання, адже передбачає активну участь учнів у процесі власного навчання; інформування про цілі навчання та критерії оцінювання; використання самооцінювання і взаємооцінювання відповідно до цих критеріїв; забезпечення зворотного зв'язку для самостійного контролю учнями своїх успіхів і визначення подальших навчальних завдань та способів їх виконання.

Формувальне оцінювання в умовах компетентнісного навчання стало альтернативою підсумкового.

Традиційне оцінювання	Формувальне оцінювання
-----------------------	------------------------

• Оцінювання знань з предмета	• Оцінювання результатів проєктної діяльності
• Оцінювання кінцевого результату	• Оцінювання самостійності, співробітництва, процесу навчання
• Оцінювання вчителем	• Оцінювання учнями, самооцінювання
• Отримання звіту про результат навчання учнів, їх ранжування	• Отримання більш повної картини навчання кожного учня зокрема, його поступу у досягненні цілей

Відстеження особистісного розвитку учня/учениці та поступу в набутті ним/нею навчального та практичного досвіду і компетентностей відбувається за допомогою інструментів **формуального оцінювання**, що аналізує процес навчання учнів, а не результат.

Оскільки темп засвоєння освітньої програми з певного курсу, навчального предмета в кожного учня/учениці різний (враховуючи індивідуальні психофізичні особливості), досягнення освітніх результатів ним/нею може відбутися раніше або пізніше від завершення зазначеного циклу чи рівня навчання.

За ДСБСО базова середня освіта має такі цикли, як: адаптаційний (5—6 класи) та базового предметного навчання (7-9 класи), що дають змогу враховувати вікові та індивідуальні особливості розвитку і потреби учнів, а також забезпечити просування індивідуальними освітніми траєкторіями.

Орієнтирами для спостереження за процесом навчання та оцінювання поступу учнів 5-6 класів (адаптаційний цикл) є вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів, які складаються з таких компонентів:

- групи результатів навчання учнів, що охоплюють споріднені загальні результати;
- спільні для всіх рівнів загальної середньої освіти загальні результати навчання учнів, через які реалізується компетентнісний потенціал галузі;
- конкретні результати навчання учнів, що визначають їх навчальний прогрес за освітніми циклами.

Вимоги до результатів навчання, формування компетентностей учнів використовуються для проведення формуального (поточного) та підсумкового оцінювання з метою організації постійного спостереження за навчальним поступом кожного учня/учениці, обговорення результативності навчання дитини з батьками або особами, що їх замінюють, проведення корегувальної роботи.

Формувальне оцінювання є інтерактивним оцінюванням прогресу учнів, що дає змогу вчителю відповідним чином адаптувати освітній процес, відстежувати особистісний поступ дитини, хід опанування навчального матеріалу та вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію особистості. А для учнів дає змогу формувати впевненість у собі, наголошуючи на сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів; запобігати страху перед помилками. Невід'ємною частиною процесу оцінювання є формування здатності учнів самостійно оцінювати власний поступ.

Формувальне оцінювання здійснюється у процесі навчання і необхідне для того, щоб з'ясувати, чи успішно учні діють під час навчання, а також дає змогу визначити, як необхідно будувати навчання в подальшому. Формувальне і підсумкове оцінювання підпорядковані різним цілям:

- формувальне оцінювання має сприяти підвищенню рівня якості освіти;
- підсумкове оцінювання має на меті оцінити якість проміжного результату.

Тож формувальне оцінювання ґрунтується не на кількісних (скільки помилок), а на якісних показниках. Наприклад, як працювали учні, чи співпрацювали з іншими, чи докладали зусилля, чи ставилися до навчання з цікавістю. Це можливо оцінити лише через спостереження за роботою учнів, а не перевіркою результатів навчання.

Учені П. Блек та Д. Уільям виокремили такі компоненти успішного застосування формувального оцінювання: забезпечення вчителем ефективного зворотного зв'язку з учнями; активна участь учнів у процесі власного навчання; корегування процесу навчання з урахуванням результату оцінювання; визнання вагомого впливу оцінювання на мотивацію та самоутвердження учнів, які впливають на навчання; уміння учнів оцінювати свої знання самостійно.

Формувальне оцінювання надає можливість:	
Для вчителя	Для учня
<ul style="list-style-type: none"> • чітко сформулювати освітній результат, який потрібно отримати та оцінити в кожному конкретному випадку, та організувати відповідно до цього свою роботу; • зробити учня суб'єктом освітньої та оцінювальної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • вчитися на помилках; • зрозуміти, що є важливим, а що другорядним; <ul style="list-style-type: none"> • зрозуміти, що в них виходить – є успіхи; • визначити, чого вони не знають; • визначити, чого вони не вміють робити

Під час запровадження формувального оцінювання у навчальному процесі вчитель має дотримуватись таких принципів:

1. Учитель постійно забезпечує зворотній зв'язок, надаючи учням коментарі, зауваження, поради щодо їх діяльності.
2. Учні беруть активну участь в організації процесу їх власного навчання.
3. Учитель змінює техніки та технології навчання в залежності від зміни результатів навчання учнів.
4. Учитель усвідомлює, що оцінювання тільки за допомогою виставлення деякої кількості балів різко зменшує мотивацію та самооцінку учня.
5. Учитель усвідомлює необхідність навчити учнів принципів і способів покращення власних результатів.

Формувальне оцінювання використовується в тих випадках, коли учні аналізують свій процес навчання в ході роботи над навчальним матеріалом.

Що допомагає оцінити формувальне оцінювання? Детальніше розглянемо основні особливості формувального оцінювання. Формувальне оцінювання виявляє:

- рівень зацікавленості дітей навчальною та пізнавальною діяльністю;
  - до якої міри учні мотивовані, зацікавлені окремими формами роботи;
  - здатність учнів використовувати на практиці здобуті знання та вміння;
  - рівень розуміння змісту понять і залучення їх до активного словника дітей.
- Формувальне оцінювання може допомогти оцінити взаємодію педагога, учнів і батьків. Такі знання допомагають учителю вчасно коригувати свою діяльність так, щоб кожному учню було комфортно й цікаво, а також бачити те, над чим ще треба попрацювати. Вдумливий учитель може зробити такі висновки, спостерігаючи за роботою учнів. І жодні контрольні чи інші додаткові форми

роботи не потрібні. Ми маємо пам'ятати, що контроль знань порушує емоційну рівновагу дитини і є для неї стресом: учень може розгубитися, випадково помилитися, неуважно поставитися до відповідей, отримати надто легке завдання чи навпаки тощо. Але час від часу варто здійснювати опитування учнів, щоб дізнатися думку кожного, побачити, чи можуть діти працювати самостійно, чи не губляться в незвичних умовах. Завдання педагога – підтримувати навчальний поступ учнів, формувати впевненість дітей у власних силах, вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаровуванню, підтримувати бажання навчатися й прагнути досягти максимально можливих результатів.

Алгоритм діяльності вчителя щодо організації формульовального оцінювання можна представити у вигляді такої послідовності дій:

1. Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей.
2. Створення ефективного зворотного зв'язку.
3. Забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання.
4. Ознайомлення учнів із критеріями оцінювання.
5. Забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія).
6. Корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Навчальні цілі. У процесі навчання об'єктом оцінювання є діяльність учня для досягнення цілей навчання. Отже, визначення навчальної мети є основою всіх видів оцінювання.

Формульовальне оцінювання	
Цілі перед початком роботи	Цілі у процесі роботи
Виявити потреби учнів	Заохотити до самостійності та взаємодії
Оцінити володіння учнями навчальним матеріалом	Здійснити моніторинг прогресу
Виявити інтересів кожного учня	Перевірити розуміння
Визначення мети	Мотивувати метапізнання

Регулярне обговорення в майбутньому має перерости у традиційну спільну роботу вчителя з учнями.

Оцінювання може виміряти, на якому рівні досягнута мета. Це можливо за умови, що мета є вимірною. На жаль, досить часто на практиці мета формулюються надто широко, абстрактно, її неможливо виміряти.

Виходом із ситуації є правило формулювання цілей за принципом SMART (аббревіатура англійських слів, що вказують на характеристики навчальної цілі – конкретна (Specific), вимірна (Measurable), досяжна (Achievable), відповідна (Relevant), визначена в часі (Timed/Timed-bound)). Як приклад, формулювання цілі уроку за традиційним підходом є таким: «покращити знання з математики»; SMART-ціль визначається так: «навчитися розв'язувати задачі двома способами протягом двох тижнів».

У формулюванні конкретних навчальних цілей, тобто очікувань щодо рівня засвоєння навчальної інформації, за основу доцільно брати таксономію, запропоновану Б. Блумом. Ученим визначено шість категорій навчальних цілей:

Знання – перша категорія цілей навчання, адже запам'ятовування є частиною й базою для більш складних процесів порівняння, співвіднесення, реорганізації, оцінювання тощо.

Розуміння як категорія таксономії, на думку Б. Блума, відображається у трьох типах поведінки: трансляції (від конкретного до абстрактного) – тобто використанні інших термінів, символів у перекладі, переказуванні тощо; інтерпретації (реорганізація ідей, виокремлення серед відомих ідей значимих, тлумачення зв'язків, узагальнення, пояснення, стислий переказ тощо); перенесенні знань (прогнозування, засноване на розумінні напрямів, тенденцій, правил).

Засвоєння навчального матеріалу на рівні застосування означає, що учень буде правильно застосовувати знання в ситуації, що є відмінною від тієї, у якій він отримував це знання.

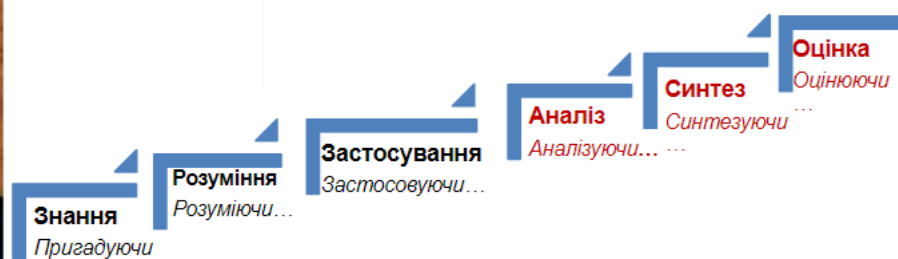
Аналіз спрямовано на виявлення окремих частин матеріалу, визначення зв'язків між ними і принципів організації, з'ясування передумов, висновків, концепцій, яких автор тексту дотримується, проте не висловлює.

Синтез означає вміння комбінувати елементи так, щоб отримати нове ціле, що характеризується новизною й оригінальністю.

Оцінювання як категорія таксономії передбачає вміння оцінювати значення певного матеріалу (твердження, художнього твору, дослідницьких даних тощо) із застосуванням чітко визначених критеріїв.

Таксономія навчальних цілей і результатів

Бенджаміна Блума

Таксономія Блума: застосування на практиці

Рівні навчальних результатів	Учень/учениця
Знання	Відтворює вивчене: факти, поняття, терміни та теорії
Розуміння	Пояснює ідеї та поняття, розпізнає та «перекладає» інформацію (іншими словами, іншою мовою, зображенням і т. д.), встановлює сенс інформації
Застосування	Використовує в новому контексті засвоєні знання, теорії без зовнішньої підказки, у життєвій ситуації
Аналіз	Розділяє інформацію (об'єкт) на окремі складники, порівнює їх, встановлює зв'язки, логіку, визначає структуру
Оцінювання	Формулює кількісні або якісні оцінки, оцінювальні судження щодо значення, ефективності, вчинків людей, концепцій...
Синтез /створення	Творчо поєднує частини або елементи у нове ціле

Ефективний зворотний зв'язок. Він має бути чітким, зрозумілим, своєчасним, відбуватися в атмосфері доброзичливості і взаємоповаги.

Позитивно налаштований учитель пропонує учневі допомогу у виконанні завдання. Чим більше інформації отримує вчитель про те, що учні знають, як міркують, що вчать і як, тим більше має можливостей для корегування процесу.

Забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання. Щоб знання ставало інструментом, учень має з ним працювати: застосовувати, шукати умови й межі застосування, перетворювати, розширювати, доповнювати, знаходити нові зв'язки і співвідношення тощо. Це забезпечується різноманіттям прийомів, форм і методів роботи з навчальним матеріалом.

Знання й розуміння учнями критеріїв оцінювання. Практика показує, що розроблення критеріїв робить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх суб'єктів. Укладання критеріїв спільно з учнями сприяє позитивному ставленню до процесу оцінювання. Критерії, розроблені для поточного або формульованого оцінювання мають описувати те, що заявлено в навчальних цілях. Важливим є ознайомлення учнів із критеріями до початку виконання завдання, а також представлення критеріїв у вигляді градації – опису різних рівнів досягнення очікуваного результату. Чим конкретніше сформульовані критерії, тим зрозумілішою для учнів є діяльність щодо успішного виконання завдання.

Можливість і вміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія). Учні мають учитися самооцінюванню для того, щоб бачити мету навчання й досягати успіху. Для самостійного оцінювання можна використовувати різні форми карт, таблиці самооцінки тощо. Самооцінювання передусь оцінюванню роботи вчителем. Із метою формування адекватного самостійного оцінювання застосовується порівняння двох самооцінок:

прогностичної та ретроспективної. Водночас самооцінювання передбачає не лише оцінювання учнем власної роботи, але й визначення проблем і способів їх вирішення. Доцільно також використовувати взаємооцінювання, однак без надмірного захоплення цією формою.

Корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання. Формувальне оцінювання уможливорює відстеження вчителем процесу просування учня до навчальних цілей, корегування навчального процесу на ранніх етапах, а учневі – усвідомлення більш високої відповідальності за самоосвіту.

ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Перед командою постало питання, що саме повинно слугувати орієнтирами для конструювання моделі оцінювання у конкретному класі:

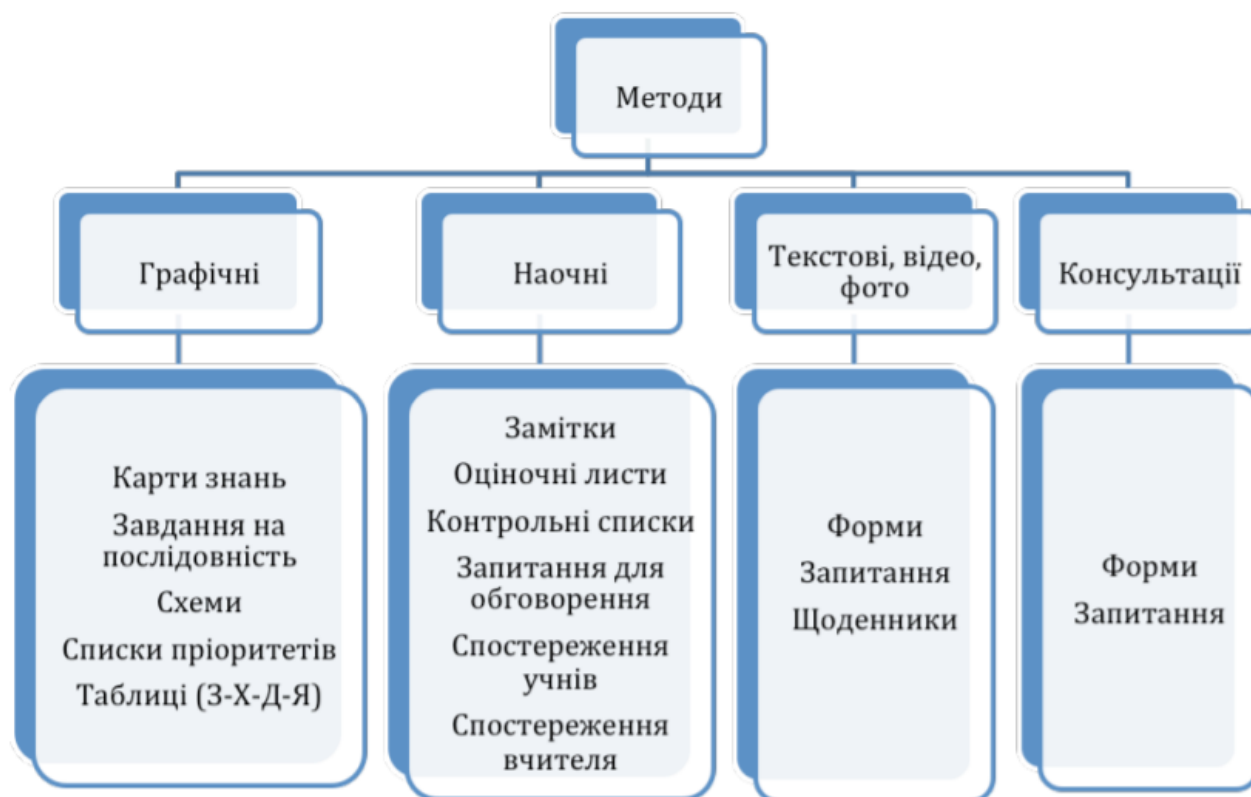
- ☒ хто оцінює? – потрібно пам'ятати, що досягнення учня може оцінити не тільки вчитель, а й сам учень;
- ☒ як оцінювати? – оцінювання має проводитись на основі розроблених та затверджених критеріїв, які вчитель повідомляє учням на початку навчання;
- ☒ що оцінювати? – вміння презентувати набуті знання, спосіб виконання завдань, результати та спосіб їх досягнення, рівень опанування учнями компетентностей тощо;
- ☒ навіщо оцінювати? – щоб діагностувати складнощі, мотивувати, підтримувати успіхи у досягненні навчальних цілей, виявляти навчальні потреби.

Зрозуміло, що мають змінюватись стратегії та інструменти оцінювання. Акцент зроблено на п'ять видів заходів, що складають стратегії формувального оцінювання.

Ми почали напрацьовувати бібліотеку інструментів оцінювання у вигляді різних форм і засобів з оцінювання мислення, процесів і результатів навчальної діяльності учнів.

Методи та засоби формувального оцінювання

Досвід учителів, представлений у вигляді розгорнутих планів оцінювання, що містять засоби контролю, детальний методичний опис і зразки оцінювання учнівських робіт. Це стало стартом для впровадження формувального оцінювання у пілотних класах.

Формувальне оцінювання ми розпочинали із **самооцінювання вчителів**. Це, фактично, SWOT-аналіз педагогічної практики, навичок та можливостей педагога, що дає змогу йому/їй розібратися, яких знань чи умінь не вистачає (можлива траєкторія розвитку вчителя) та на які свої сильні сторони можна спертися, розробляючи критерії формувального оцінювання для своїх учнів.

Форма 1

Компетентність учителя з оцінювання

Обведіть ті сильні сторони, які Вас характеризують.

Я вправна(ий)	Мені можна довіряти
У мене вистачає сміливості говорити іншим те, що я думаю	Я також можу протистояти невдачам
Я можу ділитися своїми почуттями	Я чесна(ий)
Я пробує нове	Я допомагаю іншим
	Я можу терпляче чекати

Я поважаю себе	Я можу та маю мужність попросити про допомогу
У мене є мужність для того, щоб бути іншою(им)	Я здатна(ий) захистити себе сама (сам)
Я хоробра(ий)	Я гарна подруга (гарний друг)
Я можу приймати розумні рішення	Я кумедна(ий) та весела(ий)
Я творча(ий)	Я спокійна(ий)
Я справедлива(ий)	

Форма 2

Компетентність учителя з оцінювання

Врахування сильних сторін під час оцінювання

Поставте позначку в рядку для відображення того, як ці характеристики пов'язані з Вашою філософією оцінювання.

Виберіть найважливішу для вас характеристику.

З МОЄЮ ФІЛОСОФІЄЮ ОЦІНЮВАННЯ ПОВ'ЯЗАНІ ТАКІ

ХАРАКТЕРИСТИКИ (+   +++ +)

	від+	++++до
ВДУМЛИВІСТЬ	-----	
ВЗАЄМОДІЯ	-----	
МУЖНІСТЬ	-----	
СПІВЧУТТЯ	-----	
ПОСЛІДОВНІСТЬ	-----	
ЛЮБОВ	-----	
НАДІЯ	-----	
ДОПИТЛИВІСТЬ	-----	
СПРАВЕДЛИВІСТЬ	-----	
ЕНТУЗІАЗМ	-----	
ЧЕСНІСТЬ	-----	
САМОДИСЦИПЛІНА	-----	
ВПЕВНЕНІСТЬ У СОБІ	-----	
ПОЧУТТЯ ВЛАСНОЇ		-----
ГІДНОСТІ	-----	
ЗНАННЯ ПРО СЕБЕ	-----	
ВІРА В ДОБРО	-----	
ПОЗИТИВНІСТЬ	-----	
ВІРА У ПРОГРЕС	-----	
СТАРАННІСТЬ	-----	
ЗАОХОЧЕННЯ	-----	
СИМПАТІЯ	-----	
ДОПОМОГА	-----	
ПІДТРИМКА	-----	
ПОВАГА	-----	
ЕФЕКТИВНІСТЬ	-----	

Розкажіть у групі:

1. Чому Ви обрали саме ці сильні сторони?

2. Як простежуються ці сильні сторони у викладанні та оцінюванні?

Учні 5 класу є вже достатньо самостійними, аби планувати свою навчальну діяльність та ставити свої цілі. Тож на початку навчального року дітям запропонували визначити їхні індивідуальні цілі на навчальний рік

Визначення учнем цілей на новий навчальний рік

Цілі на навчальний рік 20xx-20xx _____
_____ прізвище, ім'я

Планую свою роботу в гімназії у 5-му класі.

Ставлю перед собою цілі, яких намагаюся досягти разом з учителем і батьками.

Навички роботи в гімназії

Я добре працюю самостійно.

Моя ціль:

Я добре працюю в парі.

Моя ціль:

Мені легко працювати в групі.

Моя ціль:

Я даю всім спокійно працювати.

Моя ціль:

Навички роботи вдома

Я майже завжди можу сам(а) виконати своє домашнє завдання..

Мені потрібна допомога з домашнім завданням _____

Поведінка

Я поводжусь з іншими _____

У разі суперечки я _____

Я завжди слухаюся дорослих _____

Я не завжди слухаюся дорослих _____

Моя ціль: _____

Мета вивчення рідної мови та літератури

Вважаю, що читаю _____

Пишу різні тексти

зовсім без помилок _____

майже без помилок _____

все ще з кількома помилками _____

Вважаю, що писати власні твори та тексти мені

дуже легко _____

досить легко _____

трохи складно _____

дуже складно _____

Читання книг

Збираюся уважно прочитати до кінця товсту книгу _____

Прочитати всю книгу для мене все ще досить складно _____

Я не в захваті від читання книг від початку до кінця _____

Мета вивчення математики

Я вмію виконувати основні розрахунки (+, -, x, :) від 0 до 100 000

дуже добре _____
 ще не вмію _____
 Розпізнаю, порівнюю та обчислюю у межах від 0 до 1 000 000
 дуже добре _____
 досить добре _____
 мені все ще потрібно тренуватися _____
 Вмію обчислювати дроби
 дуже легко _____
 досить легко _____
 мені все ще потрібно тренуватися _____
 Виконую усні чи письмові завдання
 дуже легко _____
 досить легко _____
 з великим трудом _____
 не можу виконати їх самостійно _____
 Розв'язую задачі з математики
 дуже легко _____
 досить легко _____
 з великим трудом _____
 не можу розв'язати їх самостійно _____
 На уроках
 розумію нову тему _____
 мені важко щось зрозуміти під час уроку, поки вчитель навчає _____
 Моя робота на уроках
 Майже завжди можу працювати самостійно _____
 Мені складно працювати самостійно _____
 Мені потрібно більше підтримки від дорослих _____
 Погляди батьків/осіб, які їх замінюють, на роботу дитини в школі
 - як ви думаєте, як працює ваша дитина в школі,
 - чи реалістично оцінює ваша дитина свої навички,
 - яка підтримка необхідна дитині,
 - тип зворотного зв'язку від школи, який, на ваш погляд, потрібен дитині

Прізвище, ім'я _____

Дата _____

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Стратегія 1. Виявлення потреб учнів.

Таблиця ЗХД

ЩО Я ЗНАЮ ПРО ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС?	ЩО Я ХОЧУ ДІЗНАТИСЯ ПРО ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС?	ЩО Я ДІЗНАВСЯ (-ЛАСЯ) ПРО ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС?

Таблиця підготовки до усної презентації

	Часто	Іноді	Майже ніколи	Коментарі
Я вивчив і зрозумів тему, про яку я говорю				
Я в своїй тарілці (не нервую)				
Я роблю зоровий контакт з усіма в аудиторії.				
Я говорю чітко і стисло				
Я насправді цікаво роблю презентацію. Я говорю виразним голосом, рухаюсь, використовую міміку, відповідні жести тощо				
Моя аудиторія дізнається щось нове, коли я виступаю				
Те, що я говорю має сенс і побудоване логічно. Мій виступ має вступ, основну частину і завершення				
Я запитую і відповідаю на запитання чітко і з деталями				
Я використовую візуальні засоби (схеми, діаграми, малюнки, моделі тощо)				

Стратегія 2. Спостереження за освітнім процесом

Учитель може оцінювати рівень розвитку особистісних якостей за характеристиками, що згруповано в блок, допомогти побудувати учню власну траєкторію розвитку.

ЛИСТ СПОТЕРЕЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСТУПУ УЧНІВ

Ім'я учня _____

++ має значні успіхи;

+ демонструє помітний прогрес

V досягає результату з допомогою вчителя;

! потребує значної уваги і допомоги

№	ЦІЛЬ / УМІННЯ	ДАТА	ДАТА	ДАТА	ДАТА
1	відповідає на питання «так/ні»	+	+	++	++
2	відповідає на спеціальні питання	!	V	V	+
3	<i>взаємодіє з іншими</i>				
4	<i>темп навчання</i>				
5	логічне пізнання				

6	креативність				
7	критичне мислення				
8	комунікація				
9	командна робота				
10	самостійна постановка проблеми				
11	оволодіння поставленими цілями уроку				
12	ознайомлювальне, вибіркоче засвоєння теми				
13	розширене засвоєння теми				
14	поглиблене чи енциклопедичне вивчення				
15	демонстрація особистих освітніх продуктів				

ЖУРНАЛ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСТУПУ УЧНІВ

++ має значні успіхи;

+ демонструє помітний прогрес

V досягає результату з допомогою вчителя;

! потребує значної уваги і допомоги

1 відповідає на питання «так/ні»

6 креативність

10 самостійна постановка проблеми

15 демонстрація особистих освітніх продуктів

№	ПРИЗВИЩЕ, ІМ'Я	ДАТА	ДАТА	ДАТА	ДАТА	ДАТА	ДАТА
1	Абібуллаєв Ізет	1(++) 6(+) 10 (V) 15(!)					
2	Автомєєнко Аліса						
3	Автомєєнко Назар						
4	Бартюк Кирило						
5	Будько Анастасія						

Учителі також проводять бесіду з кожним учнем / ученицею індивідуально, щоб з'ясувати реальні причини негативних процесів, що їх учитель міг зауважити в анкетах (наприклад, брак комфорту для дитини, небажання працювати індивідуально чи в групах, наявність тимчасових особливих потреб тощо).

Лист спостереження. Письмо

	Часто	Іноді	Рідко/ Ніколи	Дата(и) спостереження	Коментар
Мета: Учень ділиться почуттями і переживаннями у листах, нотатках й електронною поштою	☐	☐	☐		
Учень ділиться почуттями і переживаннями через особисті есе	☐	☐	☐		
Учень використовує письмо, щоб відобразити (рефлексувати) своє навчання	☐	☐	☐		
Учень використовує письмо для встановлення своїх цілей	☐	☐	☐		
Учень використовує письмо для вивчення ідей	☐	☐	☐		
Учень використовує письмо, щоб описувати почуття	☐	☐	☐		
Учень організовує письмо так, що інформація може бути знайдена	☐	☐	☐		
Учень описує свої думки в порядку, що має сенс	☐	☐	☐		
Учень використовує абзаци	☐	☐	☐		
Учень пише в різних форматах	☐	☐	☐		
Учень пише щиро	☐	☐	☐		
Учень докладно використовує особистий досвід, щоб описати переконання і думки	☐	☐	☐		
Учень пише природно і легко	☐	☐	☐		
Учень використовує яскраві, цікаві та значущі слова	☐	☐	☐		
Учень обирає слова ретельно, щоб відповідно спілкуватися щодо різних тем	☐	☐	☐		
Учень вичитує тексти і використовує інструменти комп'ютера для перевірки	☐	☐	☐		
Учень вичитує текст для перевірки пунктуації	☐	☐	☐		
Учень вичитує текст для перевірки написання великих букв	☐	☐	☐		
Учень вичитує текст для перевірки літературної мови	☐	☐	☐		
Учень використовує різні за структурою речення	☐	☐	☐		
Учень використовує речення різної довжини і складності	☐	☐	☐		

Стратегія 3. Перевірка розуміння

Проте, окрім конкретної поведінки на уроці, дитині корисно мати і практику рефлексії. Важливу роль у розвитку сфери саморегуляції система оцінювання навчальних досягнень учнів відіграє тоді, коли побудована на принципі самооцінювання. Учня/ученицю слід ставити в ситуацію, що спонукає аналізувати власну відповідь, навчальну активність. Потрібно розвивати в них уміння самостійно оцінювати результат своїх дій, контролювати себе, знаходити і виправляти власні помилки. Учень/учениця має проаналізувати свою роботу та поведінку й відповісти на запитання, а подекуди і визначити собі рівні. Учителю з учнем обговорюють результати такого самооцінювання в індивідуальному порядку, щоб дитина отримувала повноцінний зворотний зв'язок щодо розвитку своєї навички самооцінювання.

Упродовж навчального року учні заповнюють таблиці, картки самооцінювання

ЛИСТ ПОУРОЧНОГО САМООЦІНЮВАННЯ

Я знаю, що таке степінь числа	
Я знаю як називається другий і третій степінь числа	
Я можу порахувати число в другому і третьому степені	
Я пам'ятаю порядок дій у прикладах зі степенями	
Я можу навести приклади величин, одиниці вимірювання яких, записуються за допомогою другого і третього степеня	
Я вмю правильно читати записи зі степенем	
Я знаходжу значення виразів, які містять степінь	

ЧЕК-ЛИСТ З ТЕМИ «ДІЇ З НАТУРАЛЬНИМИ ЧИСЛАМИ»

Прізвище, ім'я _____

Клас _____

Критерії оцінювання	Все розумію, можу навчати інших	Сам розумію, але щоб навчати інших треба ще потренуватися	Розумію частково, потрібна допомога наставника	Не розумію, потрібна істотна допомога наставника
Вмю виконувати додавання натуральних чисел				
Вмю виконувати віднімання натуральних чисел				
Вмю виконувати множення натуральних чисел				
Вмю виконувати ділення натуральних чисел				
Вмю виконувати ділення з остачею				
Вмю виконувати множення і ділення на 10, 100, 1000...				
Знаю порядок виконання дій				
Знаю і вмю обчислювати квадрат і куб натурального числа				
Знаю властивості дії додавання				
Вмю використовувати властивості дії додавання				
Знаю властивості дії множення				
Вмю використовувати властивості дії множення				
Вмю розв'язувати задачі і приклади на всі дії з натуральними числами				

РЕК-ЛИСТ З ТЕМИ **Мудра дівчина. Українська народна казка**

Прізвище, ім'я _____

Клас _____

Вміння	Потребує покращення	Задовільно	Відмінно
Вміння виділити головне.		+	
Вміння відокремити факти від суб'єктивної думки.		+	
Вміння визначити інформацію, що має відношення до теми.			+
Вміння сформулювати проблему.		+	
Вміння бачити необ'єктивність судження.	+		
Вміння поставити запитання.			+
Вміння відокремити правдиву інформацію від неправдивої.			+
Вміння перевірити висновки на практиці.		+	
Вміння передбачити наслідки.		+	
Вміння виявити причинно-наслідкові зв'язки.	+		

Лист-оцінка дослідження

	4	3	2	1
Формулювання запитання	Я поставив продумане творче запитання, яке мене цікавить і спонукає до дослідження	Я поставив запитання, яке мене цікавить і спонукає до дослідження	Я поставив запитання, на яке легко дати відповідь.	Я поставив запитання з допомогою вчителя
Відбір, сортування та оцінювання інформації	Я сам збираю, сортую і оцінюю відповідні, збалансовані, точні відомості	Я сам збираю, сортую і оцінюю відомості	Я сам збираю, сортую і оцінюю деякі відомості, але я не впевнений, що вона точна і потрібна	Я переходжу від одного джерела інформації до іншого і маю труднощі у визначенні того, які дані будуть корисними
Організація (структурування) даних	Я організую мої ідеї і важливу допоміжну інформацію відповідно до мого дослідницького запитання	Я організую інформацію відповідно до мого дослідницького запитання і знаходжу пропущені дані	Я намагаюся організувати інформацію, яку я знайшов, але маю декілька помилок. Я маю труднощі в організації даних, які дають відповідь на моє запитання	Я не можу організувати найбільш важливу інформацію
Аналіз даних	Я уважно аналізую інформацію і роблю	Я аналізую інформацію і	Мій аналіз міг би бути глибшим.	Я повторюю в висновку мою

	4	3	2	1
	продумані, виважені логічні висновки, що підтримують докази, які я зібрав	роблю логічні висновки, що і підтримані доказами, які я зібрав	Мій висновок мав би бути підтриманим більш сильним доказами	інформацію. Висновок не підкріплений доказами
Синтез інформації	Моя інформація логічно і творчо організована з логічними переходами	Моя інформація логічно організована і я зробив зв'язки між ідеями, з переходами	Моя інформація мала б бути краще організована	Моя інформація не організована логічно і ефективно
Створення продукту	Я створив оригінальний продукт, який дає чітку і ясну відповідь на моє дослідницьке запитання з подробицями і зрозуміло	Я створюю продукт, який відповідає на моє дослідницьке запитання точно і з подробицями	Я створюю продукт, який пропонує деякі рішення, але тільки частково відповідає на моє дослідницьке запитання	Я створюю продукт, який має пропущені деталі і не зовсім точно дає відповідь на моє запитання

Учителі також проводять бесіду з кожним учнем / ученицею індивідуально, щоб з'ясувати реальні причини негативних процесів, що їх учитель міг зауважити в анкетах (наприклад, брак комфорту для дитини, небажання працювати індивідуально чи в групах, наявність тимчасових особливих потреб тощо).

Зразок оформлення педагогічних рекомендацій за результатами освітньої діяльності

Математична освітня галузь					ПІБ учня <u>Іванов Іван</u>	Клас <u>5-В</u>
Тема: «Додавання натуральних чисел»						
Характеристика особистих досягнень (відповідно до вимог Держстандарту й моделіної програми)	“має значні успіхи”	“демонструє помітний прогрес”	“досягає результати з допомогою вчителя”	“потребує значної уваги і допомоги”	Поради вчителя	
Розуміє сутність арифметичної дії додавання;	+					
Володіє навичкою усного та письмового виконання дії додавання натуральних чисел;		+				
Використовує властивості дії додавання натуральних чисел			+		Переглянь запропоноване відео, чи корисно воно було для тебе? Чи змінився твій погляд на користь застосування властивостей додавання чи ні? Обґрунтуй.	
Розрізняє відому і частково нову для себе інформацію;			+		Наведи приклади з твого життя, де ти вже зустрічався з дією додавання чисел, в яких ситуаціях? Запиши синоніми до слова «додавання»	
Застосовує арифметичну дію додавання натуральних чисел під час розв'язування задач та вправ;		+				
Прогнозує результат обчислень;		+				
Ухвалює рішення щодо вибору раціонального способу розв'язування завдання;			+		Спробуй порахувати двома способами запропоноване завдання: 1. Спочатку додай 1,2, а потім 3й доданок(засіки час). 2. Потім 1,3 і 2 (засіки час) Яким способом було швидше підрахувати? Чому?Розкажи нам.	
Визначає окремі деталі, що сприяють або заважають комунікації;		+				
Знаходить помилки в математичних обчисленнях, усуває їх, виконуючи необхідні дії.			+		Спробуй виконати обернену дію, чи співпадає результат? Попрактикуйся на запропонованих тренажерах. Чи було тобі цікаво?	

Заповнення таких Листів-спостережень є підставою для подальшого діалогу вчителя з дитиною та батьками, коли всі сторони можуть висловити свої очікування від подальшого навчального процесу.

Стратегія 4. Розвиток самостійності і взаємодія

Рефлексія

КАРТКА ІЗ ЗАПИТАННЯМИ

- ✓ три речі, які я дізнався _____
- ✓ у мене два запитання _____

- ✓ одна річ, яку я не зрозумів _____
- ✓ що мені було найцікавішим _____

КАРТКА ІЗ ЗАПИТАННЯМИ

перерахуйте 5-10 фактів з нової теми;

- ✓ напишіть про найцікавіше з теми уроку _____

- ✓ назвіть одну чи дві речі, що можливо викличуть проблеми з розумінням _____

- ✓ назвіть способи, за допомогою яких ви могли б краще зрозуміти тему _____

ЛИСТ САМООЦІНКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СЕМЕСТРУ

	ТАК-НІ
Регулярно виконував домашні завдання.	
За потребою консультувався з вчителем.	
Накопичував знання та виправляв оцінки.	
Регулярно вів записи в зошиті.	
Вмію складати конспект вивченої теми.	
Вмію самостійно знаходити матеріал з теми.	
Робив усні повідомлення.	
Брав участь в обговоренні теоретичного матеріалу.	
Я ставив питання, якщо було щось незрозуміло.	

ЛИСТ САМООЦІНКИ РОБОТИ В ГРУПІ

	ТАК-НІ
Я був активним в групі.	
Я відразу зрозумів, як треба виконати завдання.	
Я пропонував декілька способів виконання завдання.	
Я не відволікався від основної роботи.	
Я уважно слухав, які ідеї пропонують інші учасники групи.	
Я дуже хотів, щоб наша група виконала завдання правильно і швидко.	

Взаємодія. Взаємооцінювання

Формувальне оцінювання передбачає, що учні завжди знають, що вони мають вивчити, і якщо вони можуть зрозуміти матеріал та виділити аспекти, над якими потрібно працювати, то засвоюють його значно ефективніше, ніж у ситуації пасивного сприйняття та механічного виконання завдань без усвідомлення їх значення та навчальної цілі. Взаємооцінювання дає змогу точніше зрозуміти таку ціль та критерії успіху під час аналізу роботи товариша.

Про що потрібно сказати учням перед взаємооцінюванням?

- взаємооцінювання – це партнерська взаємодія, коли учні допомагають один одному покращувати свої навчальні результати;
- взаємооцінювання не передбачає порівняння себе з іншими;
- взаємооцінювання означає порівняння власного поточного рівня успішності із попередніми показниками.

Правила взаємооцінювання

- Учитель має сформулювати чіткі критерії для взаємооцінювання;
- учні мають виявляти повагу до партнера, коректно добирати слова і способи побудови коментарів;
- активно слухати.

Варіанти завдань на взаємооцінювання:

- Перевірка домашнього завдання (виконаного під час уроку завдання) за задалегідь розробленими критеріями оцінювання, які вчитель може створити самостійно, розробити спільно з учнями відповідно до прикладу роботи або розробленими учнями самостійно.
- Перегляд виконаного завдання однокласником та надання коментаря відповідно до стратегії 3 – 2 – 1 (3 позитивних моменти, 2 уточнювальних запитання та 1 ідея для покращення).
- Взаємооцінювання письмових відповідей (учень переглядає роботу однокласника і в кінці аркуша записує короткий відгук, доповнюючи відповідь: «Причиною зазначених подій є...», «Варто назвати такі факти, як ...», «Необхідно доповнити, що ...», «Альтернативним алгоритмом розв'язання задачі міг би бути...» тощо).
- Перегляд виконаного завдання однокласника з використанням контрольних списків.

Форми роботи:

- коротке щоденне тестування;
- підсумковий тест після вивчення теми.

Оцінювальні аркуші

1. Установіть хронологічну послідовність подій.

А) Перші згадки про українських козаків у писемних джерелах — 1489 р. *2*

Б) Перша перемога України на Євробаченні — 2004 р. *4*

В) Перше згадано назву «Україна» у писемних джерелах — 1187 р. *1*

Г) Перша участь делегації України на Олімпійських іграх — 1994 р. *3*

2. Установіть хронологічну послідовність періодів історії людства.

А. Первісність (3 млн р. — X ст. до н.е.). *1*

Б. Новітній час (XX-початок XXI ст.). *5*

В. Середні віки (V–XV ст.). *3*

Г. Античність (IX ст. до н.е. — V ст.). *2*

Д. Новий час (XVI–XIX ст.). *4*

3. Запишіть у зошит, в якому столітті були: 1300 р., 1600 р., 1650 р., 1799 р., 1901 р., 2005 р.

4. Установіть віддаленість подій.

Перша згадка про Україну в літопису датується 1187р., а проголошення незалежності України —

XIX 1991 р. У яких століттях це відбулося, скільки років минуло між цими двома подіями? *304 роки*

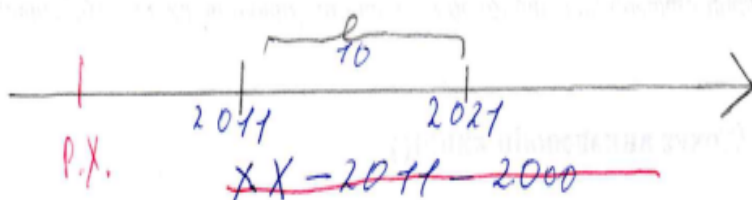
Скільки років пройшло від першої згадки про Україну до року, який триває зараз? А скільки років пройшло від проголошення незалежності України до сьогодні? *30р*

5. Установіть тривалість подій.

Війна між Англією і Францією відбувалася з 1337–1453 рр. Скільки років тривала війна? В якому столітті відбулася ця подія? *XIV(14) - XV(15)*

Період середніх віків тривав з V — XV ст. Скільки це *X* століть? А скільки років? *1000р*

6. Побудуйте лінію часу власного життя.

2021 - 2011 = 10 років
Зверни увагу на те, що на лінії часу немає 0.
Співвідношення років і століть! Перевір, чи правильно обчислено

ЗАВДАННЯ 1.

Доберіть невеликий медіатекст і проаналізуйте його за схемою: 1) Хто автор? Що про нього відомо? 2) Коли був написаний текст? Чи має це значення для вас? 3) Які основні ідеї тексту? 4) Чи можна визначити, з якою метою був написаний текст? 5) Чи допомагає такий текст отримати цінну для вас інформацію? Чому ви так думаєте? Зробіть висновки щодо необхідності такого аналізу медіатекстів. (письмово)

МЕДІАТЕКСТ

ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО [ред. | ред. код]

Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.

[Перейти до навігації](#)[Перейти до пошуку](#)

[Радзивілівський літопис](#), як найдавніше ілюстроване писемне джерело з історії [Київської Русі](#)

Історичне джерело — носій історичної інформації, певна кількість **артефактів** минулого (старожитностей), що виникли як продукт розвитку природи й культури та відображають той чи інший бік людської діяльності. Тому зміст цього поняття цілком залежить від комплексу уявлень епохи про залишки минулого^[1].

Типи [ред. | ред. код]

Історичні джерела підрозділяються на:

- **Речові** — пам'ятки матеріальної культури: знаряддя виробництва, предмети побуту, архітектурні пам'ятники, житло, посуд, одяг.
- **Письмові** — зафіксовані на камені, [кераміці](#), [папірусі](#), [пергаменті](#), папері та інших матеріалах [літописи](#), [хроніки](#), документи, [мемуари](#), щоденники, листи.
- **Усні** — [фольклор](#), [народні пісні](#), [історичні думи](#), перекази, [легенди](#) й [міфи](#), народні прислів'я та приказки, [казки](#).
- **Етнографічні** — пам'ятки, які розповідають про характер і особливості побуту, культури, звичаїв того чи іншого народу.
- **Лінгвістичні (мовні)** — [мовні явища](#) та дані з історії розвитку певної мови.
- **Аудіовізуальні** — кіно-, фото- та аудіодокументи (фонодокументи).

Письмові джерела [ред. | ред. код]

Такі письмові джерела, як хроніки, документи, листи, займають центральне місце серед інших історичних джерел, їх ще називають *первинними історичними текстами* або *першоджерелами*. Історичні джерела виступають як свідчення, відображення, образи, сліди минулого, використання яких служить реконструкції історичного минулого. У ході такої реконструкції виникають історичні праці — статті, монографії, підручники — їх називають *вторинними історичними текстами* (або *історіографією*).

По суті можна розділити всі джерела, використовувані в історичних дослідженнях, на два основних класи: [історичні](#) й [археологічні](#). Всі знаряддя і результати людської діяльності розглядаються як феномени-артефакти, в яких «закодована» інформація про цю діяльність. У випадках, коли письмові джерела відсутні, доводиться використовувати винятково археологічні джерела.

Науку про історичні джерела, теорію й практику їх використання в [історичних дослідженнях](#) називають **джерелознавство** (історичне джерелознавство).

Історичний час і простір

1. За текстом та ілюстрацією визначте, про який історичний період йде мова. "В цей період люди перебували в складних природних умовах — близько 200 тисяч років тому на Землі почалося похолодання. Зокрема, значну частину території Європи вкривав льодовик. Основними заняттями людини в той час були полювання, рибальство і збиральництво".

- А Новий час
- Б Середні віки
- В Первісні часи**
- Г Античність

2. Дайте визначення термінам.

Об'єднання людей, які мають спільну територію, історію,

культуру, цінності, традиції – це *спільна територія історичної спільноти*

Ототожнення себе з певною спільнотою – це *належність до певної спільноти*

3. Розташуйте дати в хронологічній послідовності: 1244 р., 10 р., 1056 р., до н.е.

4. За допомогою карти співвіднесіть міста з етнографічними регіонами, в яких вони знаходяться

- А** Середня Наддніпрянина
- Б** Слобожанщина
- В** Причорномор'я
- Г** Таврія
- Д** Галичина

- 1 Одеса
- 2 Київ
- 3 Сімферополь
- 4 Харків
- 5 Львів

А	1
Б	2
В	3
Г	4
Д	5

Стратегія 5. Доведення розуміння і вміння

Критеріальна матриця. Роздати учням по 1 таблиці і запропонувати самостійно, в групах або разом з учителем сформулювати 3 критерії і 3 показники в кожному (добре, нормально, слабо) для оцінювання чого завгодно, наприклад, якості презентації, намальованого плаката, уміння працювати в команді тощо. Обговорити заповнені таблиці, визначте найдоречніші й найчіткіші критерії, сформууйте найкращий спільний варіант матриці.

Що оцінюємо? <i>Лінійна працьовитість в парі</i>			
Критерій 1 <i>Як ми домовляємся</i>	Добре <i>Слухаємо думку кожного, знаходимо спільне</i>	Нормально <i>Умов'я сперечаємся</i>	Слабко <i>Багато часу на пошук відповідей</i>
Критерій 2 <i>Як ми працюємо</i>	Добре <i>Розподіляємо обов'язки, підтримуємо один одного</i>	Нормально <i>Підтримуємо один одного</i>	Слабко <i>Не вистачає знань значення слів</i>
Критерій 3 <i>Що ми отримали в результаті</i>	Добре <i>Забовлені від роботи і спілкування. Гарний результат</i>	Нормально <i>Хотілося б краще презентувати матеріал</i>	Слабко <i>Багато часу на підготовку</i>

Як здобувачі освіти дізнаються про критерії, за якими оцінюються їх навчальні досягнення?

1. Пояснення здобувачам освіти індивідуально.
2. Інформування здобувачів освіти про критерії оцінювання перед вивченням кожної теми.
3. Інформування здобувачів освіти про критерії оцінювання на початку навчального року.
4. Розміщення критеріїв на персональному сайті.

Протягом I семестру ми відпрацьовували командну модель формуального оцінювання. Використання завдань і вправ на оцінювання набутих знань й умінь дає змогу привчити учнів до систематичної рефлексії щодо результатів власної діяльності, а вчителів відчувати зворотний зв'язок з кожним учнем. Ми прийшли до висновку: формувальне оцінювання дозволяє аналізувати як когнітивні, так і вольові, емоційні складові навчальної діяльності, що в цілому позитивно впливає на мотивацію навчання учнів та його ефективність. Воно безпосередньо пов'язане з новим осмисленням навчального процесу, у якому учень поруч із учителем стає активним суб'єктом навчання, і передбачає відмову від жорсткої звітності та розвиток нової оцінної практики. Формувальне оцінювання підтримує впевненість учнів у тому, що кожен з них здатний покращити свої результати, оскільки дітям наводять приклади того, чого від них очікують. Активне застосування методики формуального оцінювання є одним з ключових чинників якісної освіти.

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ «БАЛАБИНСЬКА ГІМНАЗІЯ «ПРЕСТИЖ»
КУШУГУМСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОГО
РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НУШ ЗАСОБАМИ

ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

РЕАЛІЗАЦІЯ STEM-ПІДХОДУ

В БАЛАБИНСЬКІЙ ГІМНАЗІЇ «ПРЕСТИЖ»

Черкасова Лариса,

*заступниця директора з навчально-виховної роботи Комунального закладу
загальної середньої освіти «Балабинська гімназія «Престиж»
Кушугумської селищної ради Запорізького району Запорізької області*

*Якщо ми сьогодні навчатимемо дітей так,
як вчили вчора, ми вкрадемо у них завтра.*

Джон Дьюї

Найважливішим ресурсом інноваційної економіки є людина. Цим пояснюється зміна вимог сучасного суспільства та держави до системи освіти. Зараз важко сказати однозначно, які професії будуть потрібні через 10-15 років, коли зі стін школи вийдуть сьогоднішні першокласники. Складно сказати, від знань яких предметів залежить конкурентоспроможність майбутніх спеціалістів, проте з впевненістю можна стверджувати, що здатність інтегрувати знання з різних галузей, критичне мислення, креативний підхід до вирішення актуальних завдань із застосуванням сучасних технологій завжди будуть затребувані. Саме тому STEM-освіта досить швидко завоює свої позиції у всьому світі.

Основна ідея STEM-підходу – практика така ж важлива, як і теоретичні знання. Тобто, навчаючись, ми маємо працювати не лише мозком, а й руками. Навчання лише в стінах класу не встигає за світом, що стрімко змінюється. Основною відмінністю STEM-підходу є те, що діти використовують і свій мозок, і свої руки для успішного вивчення безлічі предметів. Знання вони «добувають» самостійно.

Концепція розвитку STEM-освіти 2027, розроблена Міністерством освіти і науки України, спрямована на модернізацію освіти та має важливе значення для її широкомасштабного впровадження на всіх складових та рівнях освіти, встановлення партнерства з роботодавцями та науковими установами, їх залучення до розвитку природничо-математичної освіти.

Головною метою Концепції є сприяння розвитку природничо-математичної освіти як фундаменту конкурентоспроможності та економічного

зростання нашої держави. Важливим завданням є набуття учнями STEM-компетенцій та підготовка фахівців нового покоління, здатних до засвоєння, втілення та розробки сучасних знань та новітніх технологій.

Відповідно до Концепції розвитку навчальні методики та навчальні програми STEM-освіти спрямовані на формування компетенцій, актуальних на ринку праці, а саме:

1. Критичного, інженерного та алгоритмічного мислення;
2. Навичок обробки інформації та аналізу даних;
3. Цифрової грамотності;
4. Креативних якостей;
5. Інноваційності;
6. Навичок комунікації та командної роботи.

STEM-освіта впроваджується з урахуванням принципів особистісного підходу, а зміст освіти постійно оновлюється відповідно до нових наукових досягнень та вимог ринку праці.

STEM-підхід був запропонований науковцями Національного наукового фонду США у 2001 році. В основі STEM знаходиться ідея навчання учнів із застосуванням міждисциплінарного та прикладного підходу. Замість вивчати окремо кожен з чотирьох дисциплін (S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics), STEM інтегрує їх у єдину схему навчання: одночасне поєднання знань з різних наук, сучасних технологій, мистецтва, досягнень інженерії та математичного інструментарію. Багато дослідників вважають, що STEM-підхід сьогодні є основою підготовки фахівців у галузі високих технологій. Цим пояснюється той факт, що США, Великобританія, Китай, Австралія, Корея, Тайвань розробляють навчальну програму під назвою K-12 STEM (освіта від дитячого садка до 12 класу школи), яку проєктують як набір інтегративних міждисциплінарних підходів до кожної з STEM-дисциплін. Найбільш відомий приклад STEM-підходу – Массачусетський технологічний інститут (MIT). Девізом цього світового університету є *Mens et Manus* (Розум і рука).

Мета: подолати властиву традиційній освіті відірваність від вирішення практичних завдань та побудувати універсальний практикоорієнтований підхід, який дозволяє учням справлятися із завданнями будь-якої складності.

Як же реалізувати міждисциплінарний підхід в освітньому процесі та надати йому прикладного характеру? Над вирішенням цієї проблеми працює колектив гімназії протягом поточного навчального року.

STEM-підходи реалізовані в Балабинській гімназії «Престиж»:

1. Введення навчального курсу «Робототехніка».

У вересні 2021 року гімназія стала учасником інноваційного проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти». На гроші субвенції, виділені в межах цього проєкту, школа придбала набори LEGO SPIKE™ Prime. Використовуючи своє право, яке визначено статтею 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту», заклад розробив свою освітню програму на

основі типової, а також навчальний план (рис.1). Відповідно до частини 6 статті 11 закону “Про повну загальну середню освіту”, заклад освіти визначає перелік навчальних предметів (інтегрованих курсів) для реалізації кожної освітньої галузі, що відображається в навчальному плані освітньої програми закладу освіти. Таким чином, у нас з’явилась можливість для введення інтегрованого курсу «Робототехніка».

Введення інтегрованого курсу «Робототехніка» у нашій гімназії змінило картину сприйняття учнями технічних дисциплін, переводячи їх із розряду уможлядних до прикладних. Застосування дітьми на практиці теоретичних знань, отриманих на уроках математики чи фізики, веде до глибшого розуміння основ, закріплює отримані навички, формуючи освіту у її найкращому сенсі.

Чому SPIKE Prime? Набір SPIKE Prime – це новий формат освітнього рішення від LEGO Education. Він створювався для тих, хто навчається з будь-яким рівнем підготовки, і втілює в собі інклюзивний, інтуїтивний і природно-адаптивний креативний підхід до навчання, що дозволяє всім учням 5-х класів із впевненістю долучитися в процес STEAM-навчання з використанням цифрових технологій.

Набір може бути використаний не тільки для вивчення предмета «Робототехніка», а й для таких предметних областей як фізика, технологія, інженерія, інформатика, математика та для розвитку творчого мислення і ведення наукової і позаурочної проєктної діяльності. Набір SPIKE Prime містить кубики LEGO, програмований хаб з декількома портами, датчики і двигуни, а також додаток SPIKE, який використовує мову програмування Scratch. Додаток SPIKE пропонує навчальні курси, які відповідають вимогам освітніх стандартів України. Унікальність цього освітнього рішення в тому, що більшість проєктів, розроблених спеціально для педагогів, можуть виконуватися за 45 хвилин, що дозволяє нашим учителям легко використовувати SPIKE Prime на заняттях у класі в межах щоденної навчальної діяльності.

2. Проєктна діяльність та міжпредметні проєкти.

Практика показала, що найповніше реалізувати міждисциплінарний підхід дозволяє організація проєктної діяльності. Розробляючи та оформлюючи навчальні проєкти, учні активно використовують знання та інструментарій різних навчальних предметів для досягнення поставленої мети. Слід пам'ятати, що важливіший контекст, а не самі знання. Реалізуючи ті чи інші проєкти, учні, як правило, працюють у малих групах і парах, що передбачає їх активну взаємодію, необхідність домовлятися, і, як наслідок, в учнів формуються вміння слухати та чути один одного, продукувати різні ідеї та вибирати оптимальні, шукати нестандартний підхід до вирішення поставленого завдання. Усе це сприяє розвитку м'яких навичок – комунікація, командна робота, критичне мислення та креативність.

Найбільшу цінність має самостійність учнів. Досить гострою проблемою сьогодні є інертність дітей, втрата ними пізнавального інтересу. Проєкти дозволяють захопити учнів, викликати бажання шукати та вирішувати проблеми, висувати гіпотези та перевіряти їх, робити самостійні висновки та створювати реальний продукт. Головне, щоб діти не боялися помилятися, розуміли, що

можуть бути різні рішення однієї й тієї ж проблеми, що не завжди відповідь є однозначною, і навіть не завжди цю відповідь знає вчитель. Свобода і незалежність, нестандартність мислення формуються лише тоді, коли учням не даються готові знання, рішення, єдино правильною відповіді на всі питання, а ці знання формуються та відповіді знаходяться в процесі вирішення будь-яких значущих для учнів проблем.

**Комунальний заклад загальної середньої освіти
«Балабинська гімназія «Престиж»
Кушугумської селищної ради
Запорізького району Запорізької області
для основної школи (5-Б, 5-В, 5-Г) класи)
(Наказ МОН України від 19.02.2021 №235 (Додаток 3))**

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
		5-Б	5-В	5-Г
Мовно-літературна	Українська мова	5	4	4
	Українська література	2	2	2
	Англійська мова	3,5	3,5	3,5
	Зарубіжна література	1,5	1,5	1,5
Математична	Математика	4,5	6	5
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	1,5	2	2
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1	1	1
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської освіти	1	1	2
Інформатична	Інформатика	1	1	1
Технологічна	Технології	2	2	2
Мистецька	Інтегрований курс «Мистецтво»	1,5	2	2
Фізична культура	Фізична культура	3	3	3
Разом		24,5+3	26+3	26+3
Міжгалузеві інтегровані курси				
<i>Міжгалузевий інтегрований курс Драматургія і театр</i>				
Мовно-літературна галузь (Зарубіжна література)		1		
Мистецька галузь		0,5		
<i>Міжгалузевий інтегрований курс STEM</i>				
Природнича галузь		0,5	0,5	0,5
Математична галузь		0,5	0,5	0,5
Інформатична галузь		0,5	0,5	0,5
<i>Міжгалузевий інтегрований курс Робототехніка</i>				
Інформатична галузь		0,5	0,5	0,5
Гранично допустиме навчальне навантаження		28	28	28
Всього (без урахування поділу класів на групи)		28+3	28+3	28+3

Рис. 1. Робочий навчальний план

Проектна діяльність пов'язує навчальну програму із життям, дозволяє йти від життя, дає дітям можливість спробувати себе у різних видах діяльності, створити своїми руками реальний продукт, який вирішує конкретні проблеми гімназії.

До навчального плану 5-х пілотних класів НУШ Балабинської гімназії «Престиж» було введено Міжгалузевий інтегрований курс STEM. Цей курс ми ввели не як окремий предмет, а інтегрували його в математичну, інформатичну та природничу галузі, створивши умови для реалізації міжпредметних проєктів (міжпредметний проєкт передбачає використання знань із двох і більше предметів). Учителі, які викладають математику, інформатику та інтегрований курс «Пізнаємо природу», розробили календарно-тематичні плани, до яких залучили реалізацію чотирьох спільних STEM-проєктів: «Жінки в науці», «Україна космічна», «Крила» та «Енергоефективність». Наприклад, під час реалізації проєкту «Україна космічна» на уроках інформатики учні шукали інформацію та створювали спільну презентацію про досягнення України в космічній галузі. На математиці розраховували шляхи українських космічних супутників та ракет до зірок. На робототехніці конструювали космічні апарати, а під час занять курсу «Пізнаємо природу» створювали макети планети Земля, вивчали її будову та силу тяжіння. Приклад матриці проєкту «Жінки в науці» можна подивитися у додатку.

Зазначена педагогічна технологія забезпечує успішне засвоєння навчального матеріалу всіма учнями, встановлює знайомство та тісний контакт з різними предметами, різними поглядами на ту ж саму проблему, що сприяє інтелектуальному розвитку дітей, їх самостійності в набутті знань, розвитку комунікативних умінь і навичок, доброзичливості у відношенні один до одного та наукового керівника (вчителя).

3. Цифрові лабораторії.

У гімназії обладнано і працюють три цифрові лабораторії – фізична, хімічна та біологічна.

Цифрові лабораторії складаються з цифрових датчиків для вимірювання фізичних, хімічних, біологічних параметрів у процесі проведення дослідів. За їх допомогою можна проводити лабораторні роботи, великий спектр демонстрацій та досліджень, які сприяють засвоєнню дисциплін. Експерименти – дуже важливі у вивченні природничих наук, таких як: фізика, хімія, біологія, тому використання цифрових лабораторій підвищує рівень засвоєння навчального матеріалу, активність учнів та їх інтерес до науки.

Аналіз навчальної діяльності свідчить, що регулярне використання шкільних цифрових лабораторій значно полегшує розуміння фізичних та хімічних явищ. Швидке налаштування експерименту і наочне відображення даних, які отримуються в процесі експерименту, зручні інструменти аналізу дозволяють проводити більше експериментів та перевіряти більше гіпотез, що сприяє швидкому і міцному засвоєнню навчального матеріалу.

Цифрові навчальні лабораторії дозволяють:

- перевести шкільний практикум природознавства на якісно новий рівень;
- підготувати учнів до самостійної творчої роботи;

- здійснити пріоритет діяльнісного підходу до процесу навчання;
- розвинути в учнів широкий комплекс загальнонавчальних та предметних умінь;
- опанувати способи діяльності, які формують пізнавальну, інформаційну, комунікативну компетенції.

Використання шкільних цифрових лабораторій сприяє значному підвищенню інтересу до предмета та дозволяє учням працювати самим, отримуючи не тільки знання в галузі природничих наук, але й досвід роботи з цікавою та сучасною технікою, комп'ютерними програмами, досвід взаємодії дослідників, досвід інформаційного пошуку та презентації результатів дослідження. Учні отримують можливість займатися дослідницькою діяльністю, не обмеженою темою конкретного уроку, й аналізувати отримані дані.

4. STEM-підходи у позаурочній діяльності Балабинської гімназії «Престиж».

Фахівці, які займаються STEM-освітою в Україні, відзначають складнощі для запровадження проектного підходу та міждисциплінарності на рівні школи. Класно-урочна система має суттєві обмеження. Без її кардинальної зміни перспективи роботи переміщуються у такі напрями:

- гуртки, факультативи та додаткову освіту, де можуть реалізовуватися нові форми та новий зміст;
- зміна якості окремих уроків, введення дослідницьких та проектних методів та технік викладання;
- організація «проблемних тижнів», які можуть замінити «предметні тижні» та дозволять педагогам різних дисциплін зосереджуватись на тій чи іншій проблемі;
- кооперація лише на рівні окремих учителів та предметів для фіксації на вивченні тих самих законів (схем, моделей) на матеріалі різних галузей знань, постановки спільних завдань і «якірних точок».

Із 2017 року між Балабинською гімназією «Престиж» і компаніями LEGO Group: LEGO Education та LEGO Foundation укладено меморандуми про співпрацю. У гімназії вже 5-й рік працюють гуртки із LEGO-конструювання. Щорічно команди Балабинської гімназії «Престиж» беруть участь у Фестивалях *FIRST* LEGO League, Всеукраїнському фестивалі робототехніки – ROBOTICA, Фестивалі гри, навчання та натхнення Play Fest.

Мета Фестивалю *FIRST* LEGO League – спонукати дітей вивчати науку, технологію, математику а також долучитись до вирішення актуальних світових питань за допомогою їхньої улюбленої іграшки – конструктора LEGO.

Фестиваль ROBOTICA – це фестиваль освітніх інновацій та сучасних технологій у сфері освіти.

Всеукраїнський Фестиваль гри, навчання і натхнення "Play Fest" за своєю ідеєю та концепцією є унікальним в Україні, оскільки має на меті показати, як поєднати гру і навчання, як зробити навчання цікавим та мотивувальним для дітей і допомогти дорослим усвідомити, як підготувати дитину сьогодні до успішної реалізації у світі завтра. Одним з ключових завдань Фестивалю є розкриття освітнього потенціалу гри, як важливого методу формування

компетентностей майбутнього. Під час підготовки до Фестивалю гри, навчання і натхнення «Play Fest» всі класи закладу працюють над реалізацією проєктного завдання. Підсумком шкільного етапу Фестивалю гри, навчання і натхнення «Play Fest» є проведення внутрішньошкільного Фестивалю, де кожен клас презентує результати своєї роботи у спільному проєкті. У 2019 році ми вивчали, розробляли та візуалізували за допомогою цеглинок LEGO професію майбутнього. У 2020 році будували «Розумне місто». У 2021 році оживляли книгу, що нас надихнула, – «Аліса в країні мрій». А зараз працюємо над проєктом «Україна надихає».

Із 2021 року всі класи Балабинської гімназії «Престиж» беруть участь в Інженерному тижні. Інженерний тиждень – проєкт, покликаний зацікавити учнів наукою і дати їм поштовх до розвитку власного інженерного потенціалу. На один тиждень школа перетворюється на мейкерські та дослідницькі лабораторії.

Програмою тижня передбачено:

- проведення тематичних занять (уроків), під час яких здобувачі освіти ознайомлюються з інженерними професіями майбутнього та досягненнями українських інженерів та винахідників;
- виконання здобувачами освіти серії інженерних завдань;
- участь здобувачів освіти в інженерних змаганнях.

Учні нашого закладу дуже чекають на початок Інженерного тижня, тому що минулого року для них цей тиждень став неочікуваною пригодою. Словами не передати всіх тих емоцій, які вирували навколо Інженерного тижня, який пройшов під гаслом «ВИГАДУЙ! СТВОРЮЙ! ДОСЛІДЖУЙ!» Головне було не те, що ми робили, а як ми це робили! Живе спілкування, цікаві ідеї, обмін досвідом штовхали й мотивували на нові звершення. Думали та майстрували і під час перерв, і в позаурочний час, і вдома, і з учителем, і з батьками, сусідами... Діти із захватом та сяючими очима створювали захисні маски, санітайзери для рук, будували вежі із пластикових стаканчиків, створювали геометричні фігури із зубочисток та пластиліну. Із величезною цікавістю майстрували барометр і фонтан Герона, а також проводили хімічні дослідження.

Отже, STEM – це універсальний практико орієнтований підхід, який дозволяє учням справлятися із завданнями будь-якої складності. Разом з тим діти набувають практичної реалізації своїх знань. Вирішуючи будь-яке виробниче чи побутове завдання, людина змушена акумулювати знання з багатьох областей. Такий підхід корисний і потрібний у сучасній школі. Поступово освіта у межах окремих предметів втрачає актуальність, і це не випадково. STEM підхід – це не тільки метод навчання, а й спосіб мислення. В освітньому середовищі STEM діти здобувають знання і відразу ж вчать їх використовувати. Тому, коли вони виростають і стикаються з життєвими проблемами в реальному світі (чи це забруднення навколишнього середовища, чи глобальні зміни клімату), вони розуміють, що вирішити такі складні питання можна лише спираючись на знання з різних областей та працюючи всім разом. Покладатися на знання лише з одного предмета недостатньо.

STEM-підхід змінює наш погляд на навчання та освіту. Наголошуючи на практичних здібностях, здобувачі освіти розвивають свою силу волі, творчий

потенціал, гнучкість та навчаються співпраці з іншими. Ці навички та знання становлять основне навчальне завдання, тобто те, чого прагне вся ця система освіти.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text>
3. Демина И. Что такое STEM и почему он важен в современном образовании? URL: <https://www.liga.net/society/opinion/chto-takoe-stem-i-pochemu-on-vajen-v-sovremennom-obrazovanii>
4. STEM-подход в образовании: идеи / методы / практики / перспективы. URL: https://drive.google.com/file/d/1QUcAqIf0wX9PhInlggWNiCcLldWKqXI2/view?fbclid=IwAR1z_BUfCF4OtcD0XkJ6N8-2E9z4FSwBPdypKPwCttjBuEko6Nve3-HG3dQ
5. Сайт Інженерного тижня в Україні URL: <https://engineeringweek.org.ua/>.

Додаток 1

Матриця проєкту

1. Назва проєкту: **Жінки в науці**

2. Проблема:

Жінки сприяли розвитку науки, техніки і медицини з найдавніших часів, але їх участь не завжди була помічена. До середини XIX ст. та навіть значно пізніше погляди суспільства на можливість жінок брати участь у науковій діяльності виявлялися скептичними. До XX століття жінки не допускалися до академічної освіти: лише у XX ст. більшість університетів приймали в студентські групи тільки чоловіків.

3. Мета: *Дослідити становище і роль жінки-вченої в науково-освітній галузі*

4. Завдання:

- Знайти та опрацювати інформацію про жінок-науковців.
- Обрати одну з жінок, дослідити її життєвий шлях.
- Результати власного дослідження викласти на 3 слайдах спільної презентації за структурою:

1 слайд: П.І.Б., дата народження;

2 слайд: Основні дані про життя (де народилася, де навчалася, як зробила своє відкриття);

3 слайд: Відкриття та його роль для суспільства.

5. Опис продукту, отриманого в результаті реалізації проєкту: *спільна презентація про жінок в науці.*

6. Тип проєкту: *дослідницький*

7. Клас, кількість учасників проєкту: *учні 5-класів, мінігрупи по 2-3 учні*

8. Навчальні предмети, зміст яких використано в проєкті, міжпредметні зв'язки:

Навчальний предмет	Назва розділу програми	Тема	Завдання
<i>Інтегрований курс «Пізнаємо природу»</i>	<i>Пізнаємо світ науки</i>	<i>Вчені-природодослідники</i>	<i>Дослідити життя та внесок жінок-природодослідників і винахідників у створення нових технологій</i>
<i>Математика</i>	<i>Проєкти</i>	<i>Жінки в науці</i>	<i>Дослідити життя та внесок жінок-вчених у розвиток математики</i>
<i>Інформатика</i>	<i>Інформаційні процеси та системи</i>	<i>Інформаційні процеси</i>	<i>Створення опису об'єктів, їх властивостей та значень властивостей</i>
	<i>Комп'ютерні мережі. Інтернет</i>	<i>Пошук відомостей в Інтернеті та їх критичне оцінювання</i>	<i>Підібрати ключові слова для формулювання запитів для пошуку потрібної інформації в Інтернеті. Оцінити знайдену інформацію на основі наданих критеріїв</i>
	<i>Комп'ютерні презентації</i>	<i>Редагування і форматування тексту на слайдах. Створення та вставлення зображень на слайдах. Виступ з презентацією</i>	<i>Підібрати текстові та графічні дані та структурувати їх на слайдах презентації. Підготувати виступ з поданням власних думок щодо інформації, розміщеної в презентації</i>

9. Матеріально-технічні ресурси, необхідні для виконання проєкту: *персональні комп'ютери, доступ до мережі Інтернет, програмне забезпечення для створення комп'ютерної презентації*

10. Запланований час на реалізацію проєкту по етапах

Етапи	Зміст діяльності	Термін
Підготовчий	<i>Необхідно надати допомогу у виборі теми, дати рекомендації з підбору джерел інформації. Разом встановити часові межі і графік консультацій</i>	18-19.10.2022
Основний	<i>Ведеться копійка робота учня над складанням плану, добором матеріалу для проєкту, рішенням завдань. Виконуючи проєкт, учні істотно поглиблюють знання з теми, закріплюють навички творчої самостійної роботи. Викладач консультує учнів та здійснює контроль над їхньою діяльністю</i>	20-26.10.2022
Заклучний	<i>Учні оформлюють свою роботу, готують слайди для спільної комп'ютерної презентації проєкту</i>	27-28.10.2022
Презентаційний	<i>Представлення проєктів на учнівській конференції</i>	29.10.2022

Рефлексивний	Учні здійснюють рефлексію своєї роботи, відповідаючи на питання: "Чому я навчився?", "Чого я досяг?", "Що зробив?", "Що у мене раніше не виходило, а тепер виходить?", "Кому я допоміг?".	01-02.11.2022
--------------	---	---------------

11. Організаційні форми роботи над проектом:

<i>Форми роботи</i>	<i>Термін</i>
Консультування	18-26.10.2022
Пошук необхідної інформації	20-26.10.2022
Моделювання	27-28.10.2022
Самостійна робота	20-26.10.2022
Групове обговорення	01-02.11.2022

12. Форма проведення презентації: *учнівська конференція*

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ
«ДНІПРОРУДНЕНСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА I-III
СТУПЕНІВ «ТАЛАНТ»
ДНІПРОРУДНЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ВАСИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НУШ
ЧЕРЕЗ ВЗАЄМОДІЮ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ
I ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Герасименко Людмила,

*директорка Дніпрорудненської спеціалізованої школи I-III ступенів «Талант»
Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області*

Реалізація положень Концепції НУШ докорінно змінює не тільки підхід до організації освітнього процесу, а й до управління закладом освіти в цілому і для сучасного керівника стає не викликом, а поставленим перед ним завданням. Усвідомлюючи невідкладну потребу переорієнтування адміністративного менеджменту, підтримуючи ідеологію змін в освіті, що закладаються в Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державних стандартах загальної середньої освіти, Концепції Нової української школи, Професійному стандарті керівника та Професійному стандарті вчителя, спираючись на результати анкетування педагогічного колективу КЗ «ДСШ I-III ст. «Талант», складеного на основі SNW-підходу та SWOT-аналізу, у закладі освіти з 2017 року визначено стратегію і тактику управління, в основу яких покладено проєктну діяльність. Вважаємо, що впровадження проєктної діяльності в управління забезпечить реалізацію змін, закладених реформою, а саме: створить умови для професійного та особистісного зростання вчителя.

Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» визначається право на автономію закладу освіти і право вчителя на академічну свободу, яке у свою чергу зумовлене потребою в особистих та професійних удосконаленнях. Професійні стандарти, що містять опис загальних і професійних компетентностей керівника та вчителя, також акцентують увагу на проєктувальній компетентності як «здатності використовувати технології проєктування в управлінській діяльності» [5] та «здатності проєктувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів» [4]. Крім того, до переліку трудових функцій керівника належить функція забезпечення стратегічного управління розвитком закладу освіти. Складовими цієї функції є:

- нормативно-правова компетентність, яка визначається як «здатність проєктувати, розробляти документи щодо управління закладом освіти» [5];
- компетентності стратегічного управління закладом освіти та персоналом, які у свою чергу можуть бути реалізовані через ефективні управлінські проєкти, в основі яких лежить комплексний підхід.

Як і у багатьох українських школах, довгий час в системі управління освітнім процесом у нашій школі функціонували такі традиційні форми як: педагогічна рада, семінари, педагогічні читання, методична рада, шкільні методичні комісії, вивчення та впровадження ППД, інструктивно-методичні наради, відкриті уроки тощо. Але останнім часом у закладі активно почала впроваджуватися інноваційна та науково-експериментальна діяльність. Учителі все частіше ставали учасниками майстер-класів, вебінарів, фестивалів-конкурсів, міжнародних форумів, науково-практичних конференцій, тренінгів. Такий перехід, на нашу думку, сприяє не тільки подоланню адміністративного стилю управління та бюрократії, а й здатний максимально підтримати ініціативу та використати професійний і особистий потенціал педагогів.

Протягом останніх 5 років Дніпрорудненська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів «Талант» активно розбудовує сучасну модель системи управління через впровадження проєктної діяльності. У розроблені цієї моделі адміністрація закладу керувалася визначеними стандартами освіти, результатами аналізу внутрішнього середовища закладу освіти (SNW-аналіз); факторами зовнішнього та внутрішнього середовища, визначеними за допомогою SWOT-аналізу; запитами учнів, батьків, педагогів, визначеними за допомогою інноваційного інструменту моделювання майбутнього Foresight, з метою визначення освітнього тренду, який учасники зустрічі вважали ефективним, аналізуючи його на різних часових горизонтах, пропонуючи інструменти щодо впровадження цього тренду, а також визначаючи певні ризики та окреслюючи можливості.

Представники батьків - учасники форсайт-сесії

Розуміючи, що якість управління освітнім процесом значною мірою визначається тим, наскільки враховуються та реалізуються потенційні можливості та індивідуальні особливості кожного учасника освітнього процесу та, опрацювавши теоретичні аспекти управлінських технологій, було визначено для впровадження у «КЗ «Дніпрорудненська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів «Талант» проєктну технологію управління. Виходячи з аналізу роботи школи, ознайомившись з Концепцією Нової української школи, враховуючи необхідність інноваційного підходу до організації управлінської діяльності у

закладі було розроблено модель «Школи рівних можливостей» (додаток А), складений план її реалізації (додаток Б), зроблена зовнішня експертиза кожного проєкту, приклад якої наведено у додатку В.

Так, з 2017/2018 н.р. заклад реалізовує роботу через проєктну діяльність, яка надає можливість поетапної системної модернізації, ефективно використовуючи наявні в школі ресурси, шляхом концентрації та розподілу їх відповідно до проєктів. Слід відзначити, що реалізація зазначеної моделі є явищем динамічним, і якщо на першому етапі її впровадження було виділено 9 проєктів: «Освітній менеджмент», «Відкритий простір», «Нова початкова школа», «Школа культури здоров'я», «Єдиний інформаційний простір школи», «Профільне навчання», «Обдарована дитина», «Освіта без кордонів», «Демократична школа». На сьогоднішній день, виходячи із аналізу роботи, ефективності того чи іншого проєкту, з необхідності нового освітнього напрямку, у школі функціонує 5 проєктів, тема і мета яких зазначені у таблиці:

Таблиця 1

Назва проєкту	Тема	Мета
Нова українська школа	НУШ – простір освітніх можливостей для учасників освітнього процесу	Створення сприятливого освітнього середовища для співпраці вчителів, учнів, батьків щодо впровадження НУШ
Відкритий простір	Психолого-педагогічний супровід дитини з ООП в умовах інклюзивного навчання	Створення умов, що сприяють успішному особистісному розвитку кожної дитини та її адаптації в соціумі
Освіта без кордонів	Організація комунікативного середовища, спрямованого на формування в учнів здатності застосовувати лінгвістичні і історичні знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях	Створення умов для практичного використання учнями лінгвістичних, історичних знань і налагодження різних форм внутрішньодержавного і міжнародного співробітництва
Цифрова освіта	ІТ підтримка освітнього процесу та автоматизація управлінської діяльності	Виявлення рівня готовності закладу освіти до цифрових трансформацій та впровадження ІТ в освітній процес
Happy school Talant	Успішна та щаслива школа	Виховання і розвиток вільної, духовно багатой, талановитої особистості, патріота своєї країни із бережливим ставленням до природи, навколишнього та до власного здоров'я

Слід зауважити, що склад проєктних груп визначається виключно добровільною участю педагогів відповідно до особистих інтересів, запитів і

можливостей. Крім того, вчитель сам визначає кількість проєктів, для яких його участь буде ефективною. Такий підхід в управлінні, на нашу думку, є не тільки більш результативним (про що свідчать щорічні звіти з реалізації проєктів), але й забезпечує комфортні умови для реалізації професійних і особистих інтересів колективу. На відміну від традиційних формалізованих МО, МК, ЦК основним пріоритетом проєктів є інтеграція власних знань, набуття досвіду, отримання інсайту та створення спільноти однодумців.

Так, наприклад, у межах проєкту «Освіта без кордонів» з метою створення умов для практичного використання набутих учнями знань з іноземних мов було організовано електронне листування з однолітками з Польщі, Франції, Аргентини, Чехії. До цього виду діяльності долучалися змінні групи учнів залежно від віку іноземних учнів. Під час листування діти обмінювалися інформацією про визначні місця, традиційну їжу, свята, канікули та особисті уподобання. Корисними були практичне використання набутих учнями знань з англійської мови в писемному спілкуванні з іноземцями та спроба подолання мовного бар'єру. Зворотний зв'язок полягав в отриманні відповідей від закордонних студентів. Крім того деякі учні спілкуються з новими друзями через соцмережі типу Інстаграм. У межах проєкту забезпечується розвиток комунікативної, соціальної, загальнокультурної компетентності, що є пріоритетом освіти НУШ. Використовувати набуті навички писемного іноземного спілкування учні можуть і поза межами школи в будь-який момент свого життя.

З метою допомоги у вивченні англійської мови для малечі був створений youtube канал, на якому випускаються відеоролики з правилами фонетики. До заходу долучаються учні 2-3 класів. Це корисно для учнів, допомога для батьків. Коли учень робить домашнє завдання, і в нього з'являються сумніви щодо правильності читання/вимови, він може зайти на youtube канал, обрати необхідний розділ, і послухати, як це треба робити .

З метою створення умов для розвитку творчих здібностей учнів був розроблений проєкт «Новорічні казки», який складався з кількох етапів. Перший етап: учні 3-х, 4-х класів в групах складали казки українською мовою. Другий етап: тексти редагувалися вчителями. Третій етап: учні 8-11 класів перекладали казки англійською мовою. Четвертий етап: Вчителі англійської мови редагували переклад казок. П'ятий етап: розроблені ілюстрації до казок. Шостий етап: збірка, зшивання, друк. Найцікавішим було дізнатися, наскільки незвичайні ідеї можуть виникати в учнів молодшого віку. Діти, що долучилися, мали велике

захоплення, працюючи над збіркою. Використання книжок можливе на заняттях з читання та англійської мови.

Одним із напрямів роботи проєкту «Освіта без кордонів» є його соціальна складова. У межах цього проєкту напередодні Дня Святого Миколая наші учні продовжили традицію обміну подарунками з однолітками іншого міста. Цьогоріч обмін відбувся між містами Дніпрорудне - Березівка (Одеська обл.). Це відбулося у форматі обміну поштовими

відправленнями. До заходу долучились учні, батьки, вчителі. Найцікавішим було виготовлення своїми руками подарунків, оформлення їх за власним бажанням. Натомість ми отримали посылку з не менш цікавими сюрпризами, а також відеопривітання від учнів класу м. Березівка. Отриманий досвід обміну подарунками стане запорукою впевненості, відкритості, чуйності, відповідальності учнів.

У межах реалізації проєкту «Відкритий простір» у 2021/2022 н.р. з метою

якісного забезпечення психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП відбулася друга тристороння зустріч адміністрації та педагогів закладу освіти з президентом громадського фонду «Центр соціальних інклюзивних програм» (Казахстан) Салтанат

Мурзаліною-Яковлевою та завідувачкою обласним ресурсним центром підтримки інклюзивної освіти при ЗОШПО Тетяною Волошиною. Наші вчителі стали спікерами III Міжнародного Марафону Інклюзивних Практик «Преодолеваю границі». Обмін досвідом сприяв удосконаленню професійної діяльності у роботі з дітьми з ООП, а також визначив вектори подальшої співпраці, зокрема підписання Меморандуму про співпрацю.

Завдяки спільній праці всіх учасників проекту, ефективній роботі та креативним рішенням, проектна група має такі досягнення у 2021/2022 н.р.:

- диплом за 3 місце у Міжнародному Інклюзивному конкурсі для школярів і студентів «Точки дотику» (Кузьменко Г.М.)
- диплом учасника Третього Міжнародного фестивалю інклюзивних практик (рубрика майстер-клас, Кузьменко Г.М., Бобровна В.О.)
- сертифікат учасника серії вебінарів ВІП-студії (Кузьменко Г.М.)

Робота зазначеного проекту забезпечує вихід закладу освіти із власним досвідом на міжнародні горизонти, що у свою чергу відповідає Концепції НУШ та в цілому сприяє формуванню позитивного іміджу закладу.

У 2021/2022 навчальному році освітній заклад продовжив апробацію всеукраїнського пілотного проекту з теми «Розроблення і впровадження

навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти». Формування команди однодумців, вивчення нормативної бази, вибір модельних програм, обговорення

Команда вчителів-пілотників

критеріїв оцінювання НУШ, участь у тренінгах, навчаннях, зустрічі із батьками – все це передбачено планом проектної групи «Нова українська школа», робота якої спрямована на реалізацію таких завдань:

- вивчення залученості в освітній процес батьків учнів пілотних класів;
- з'ясування характеру співпраці в команді учасників експерименту, налагодження партнерської взаємодії;
- запровадження нового принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя і батьків;
- створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, учителів і батьків.

Системний підхід в управлінні через проектну діяльність не обмежується лише визначеними довгостроковими проектами. Іноді виникає необхідність у короткострокових проектах, що обумовлені динамічними процесами в освіті або, наприклад, запитами вчителів чи самого закладу. Так у 2018 році з'явився проєкт «Забезпечення інтенсивної методичної підтримки професійного розвитку педагогів комунального закладу «Дніпрорудненська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів «Талант» в умовах реформування освіти в Україні», який окреслив такі завдання: сприяти підвищенню мотивації педагогів до здійснення неперервного професійного розвитку; надавати допомогу педагогам КЗ «Дніпрорудненська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів «Талант» у визначенні індивідуальної траєкторії професійного розвитку в умовах реформи освіти; запровадити

інноваційні методи методичної підтримки професійного розвитку вчителів КЗ «Дніпрорудненська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів «Талант» (додаток Г).

Ефективність управлінської діяльності підтверджується не лише зростанням мотивації вчителя, а й залученням додаткових благодійних коштів. Лише за останній рік для проєкту «Освіта без кордонів» від «Освіторії» заклад отримав 5 планшетів, а для проєкту «Happy school Talant» – тенісний стіл від Федерації настільного тенісу України в межах соціального проєкту «Тенісний стіл в кожную школу» та спортивне обладнання від партнерів ПрАТ «ЗЗРК».

Вважаємо, що проєктна діяльність є ефективною системою управління в закладі освіти, що створює умови для професійного та особистісного зростання вчителя і в цілому сприяє позитивному іміджу школи та забезпечує її конкурентоздатність.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688
2. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898
3. Концептуальні засади реформування середньої освіти, ухвалені рішенням колегії МОН 27.10.2016
4. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 №2736
5. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти», затверджений наказом Міністерства економіки України від 17.09.2021 №568-21

ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ «ШКОЛА РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ»

Етапи	Зміст	Відповідальний	Термін	Контроль результатів
Підготовчо-організаційний етап	Проведення SNW-аналізу сильних і слабких сторін внутрішнього середовища навчального закладу	Директор Здор О.В.	Березень 2017	Результати анкетування
	Проведення SWOT-аналізу	Директор Здор О.В.	Квітень 2017	SWOT-аналіз
	Здійснення широкого пошуку ініціатив і пропозицій, колективне обговорення результатів анкетування, мети, напрямів і змісту роботи педагогічного колективу	Адміністрація	Травень 2017	Зустріч педагогічного колективу у форматі Speed Geeking
	Проаналізувати теоретичні засади управлінських технологій	Заступник директора Герасименко Л.І.	Червень 2017	Обрано проєктно-цільовий підхід до управління (Автор-

				розробник – І.Осадчий)
	Вироблення остаточного варіанту теми проєкту, розробка моделі, обґрунтування актуальності і перспективності для навчального закладу впровадження цієї моделі	Заступник директора Герасименко Л.І.	Червень 2017	Модель «Школи рівних можливостей» План реалізації «Школи рівних можливостей»
	Затвердження складу та призначення керівника проєкту «Школа рівних можливостей» та кураторів цільових проєктів	Директор Здор О.В.	Серпень 2017	Рішення педагогічної ради Наказ
Планово-прогностичний етап	Розроблення цільових проєктів (визначення конкретних цілей й завдання, змісту і термінів діяльності на кожному етапі, форми звітності й узагальнення)	Куратори проєктів	До 25.09	Цільові проєкти
	Проведення зовнішньої експертизи якості розробки та управлінського забезпечення проєкту	Заступник директора з НВР Герасименко Л.І.	До 29.09	Звіт з проведення зовнішньої експертизи
	Розробка інструментів збору інформації для оцінювання діяльності проєктів (показники якості та критерії їх оцінки)	Куратори проєктів	До 16 жовтня 2017	Умовні критерії оцінки ефективності та результативності проєктів
	Корегування проєктів	Куратори проєктів	До 20 жовтня 2017	Цільові проєкти
	Захист цільових проєктів на засіданні методичної ради навчального закладу	Куратори проєктів	До 27 жовтня 2017	Погодження та затвердження цільових проєктів
	Корегування Програми розвитку школи	Директор Здор О.В.	Листопад 2017	Програма розвитку школи (оновлена)
	Організаційно-виконавчий етап	Здійснення цілеспрямованої ґрунтовної теоретичної (нормативної) підготовки членів проєктних груп	Куратори проєктів	За графіком цільового проєкту
Ознайомлення з передовим педагогічним досвідом з теми проєктів		Члени проєктних груп	За графіком цільового проєкту	Електронний банк передового педагогічного досвіду
Отримання власного інноваційного досвіду. Реалізація плану проєктів		Члени проєктних груп	За графіком цільового проєкту	Заходи відповідно до змісту роботи проєктної групи
Розробка наукового, інструктивно-нормативного, методичного (моделі, алгоритми, рекомендації,		Члени проєктних груп	За графіком	Матеріали з досвіду роботи

	схеми аналізу, програми, інноваційні форми тощо) забезпечення задля застосування в практичній діяльності отриманих результатів дослідження творчої групи іншими членами колективу		цільового проєкту	
Корекційно-оцінний етап	Проведення моніторингу результатів роботи проєктної групи та якості управління діяльністю виконавців проєкту на кожному етапі дослідження, виконати порівняльний аналіз за виробленими критеріями ефективності	Куратори проєктів	До II тижня травня щороку до кінця реалізації проєкту	Данні моніторингового дослідження
	Здійснення належної корекції роботи групи на основі даних моніторингу	Куратори проєктів	До III тижня травня щороку до кінця реалізації проєкту	План роботи проєктної групи (оновлений)
	Підготовка до проведення звіту про результати роботи проєктної групи: аналіз та узагальнення результатів, оформлення методичних матеріалів і даних моніторингових досліджень	Куратори проєктів	Відповідн о термінів цільових проєктів	Звіт про результати роботи проєктної групи
Підсумковий етап	Звітування про результати роботи над проєктом	Куратори проєктів	Відповідн о термінів цільових проєктів	Публічний звіт
	Вироблення пропозицій до річного плану роботи школи із забезпечення умов поширення інноваційного досвіду проєктної групи серед педагогів школи та на широкий педагогічний загал (через публікації в педагогічній пресі, проведення навчальних семінарів, участь у конференціях та ін.);	Куратори проєктів	Травень щороку та відповідн о кінцевого терміну цільових проєктів	Пропозиції Поширення інноваційного досвіду (публікації, виступи, доповіді тощо)
	Здійснення прогнозування перспективи подальшої роботи проєктної групи	Куратори проєктів Адміністрація	Відповідн о кінцевого терміну цільових проєктів	Адміністративне рішення

ЗОВНІШНЯ ЕКСПЕРТИЗА ПРОЄКТУ «ОБДАРОВАНА ДИТИНА»

Назва проєкту/ Зміст	Мета	Учасники проєкту/ Завдання		Керівник/ Куратор проєкту
ОБДАРОВАНА ДИТИНА А 1. Розробка шкільної Програми і підтримки обдарованих учнів 2. Створення електронного Банку обдарованих дітей	1. Забезпечення пошуку, підтримки та стимулювання обдарованих дітей шляхом створення умов для їх творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку 2. Збір даних про досягнення обдарованих учнів та фіксація їх результатів у електронному Банку обдарованих	Учні 1. Організація шкільної та позашкільної освіти 2. Організація роботи факультативів, гуртків, секцій 3. Надання психолого-педагогічної підтримки 4. Організація спостереження, психодіагностичного дослідження та анкетування 5. Заохочення та стимулювання учнів до розвитку природних нахилів та здібностей	Вчителі 1. Створення ефективної системи пошуку, підтримки та стимулювання інтелектуально і творчо обдарованих учнів 2. Надання психологічної підтримки обдарованим учням 3. Забезпечення науково-педагогічного супроводу в роботі з обдарованими дітьми 4. Використання даних електронного Банку обдарованих для підготовки дітей до участі у конкурсах	Герасименко Л.І. Воронцова В.В.
Зовнішня експертиза				
Наявні ресурси	Невикористані ресурси/ необхідні умови		Прогнозований результат	
1. Нормативно-правове забезпечення 2. Наявність досвіду роботи педколективу з обдарованими 3. Організація шкільного етапу інтелектуальних змагань	Організація занять з урахуванням індивідуальних можливостей учнів (диференціація навчання) Наявність додаткових годин Залучення до роботи психолога школи Розробка системи матеріального та морального заохочення обдарованих учнів та педагогів Розробка критеріїв оцінки результативності учнів та вчителів у роботі з обдарованими Ініціативність учителів у пошуку нових форм для роботи з обдарованими		Створення ефективної шкільної системи пошуку, розвитку та підтримки обдарованої молоді Підвищення результативності учнів в олімпіадах,	

<p>4. Організація та проведення «Фестивалю науки»</p> <p>5. Система заохочення: міська Програма підтримки обдарованої молоді; щорічна церемонія «Віват Талант»</p> <p>6. Інформаційний банк даних обдарованих дітей із різних напрямів діяльності</p> <p>7. Паспорт обдарованих</p>	<p>Систематизація матеріалів періодичних видань із проблеми дитячої обдарованості</p> <p>Створення авторських програм та методичних розробок, спрямованих на виявлення та розвиток обдарованих</p> <p>Організація та проведення творчих звітів педагогів за результатами роботи з обдарованими дітьми на додаткових заняттях, факультативах, гуртках тощо</p> <p>Організація роботи з батьками</p>	<p>конкурсах, змаганнях різного рівня та спрямування</p> <p>Створення комфортних умов для реалізації індивідуальних можливостей учнів</p> <p>Ефективне використання даних електронного Банку обдарованих дітей</p> <p>Підвищення іміджу школи</p>
---	--	---

Додаток Г

Проект

Забезпечення інтенсивної методичної підтримки професійного розвитку педагогів комунального закладу «Дніпрорудненська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів «Талант» в умовах реформування освіти в Україні

*Поки ви будете
продовжувати робити те, що
ви робите, ви будете
продовжувати отримувати
те, що ви отримуєте*

Актуальність проекту. Ключовою фігурою реформування освіти в Україні є вчитель, саме від нього залежать успішні якісні зміни в підходах до цінностей педагогічного процесу, змісту сучасної освіти, використання інноваційних освітніх технологій та засобів навчання тощо. У процесі інноваційних змін, запроваджених реформою, відбуваються суттєві зміни і в професійній позиції самого вчителя, трансформуються мотиви діяльності, засвоюються нові професійні знання, новий досвід – тобто відбувається професійний розвиток. Професійний розвиток пов'язаний з розвитком особистості взагалі, він є продуктом і результатом діяльності самого вчителя.

Закон України «Про освіту» відкриває нові можливості для професійного розвитку вчителя: визначаються альтернативні форми професійного зростання, програми підвищення кваліфікації, запроваджується сертифікація вчителів, гарантується академічна свобода вчителя та підтримка педагогічних ініціатив тощо.

Таким чином, за умов швидкого зростання інноваційних процесів, проникнення нововведень у практику шкіл дедалі гострішою постає необхідність у вмотивованих, компетентних учителях, здатних на впровадження інноваційних процесів, на самостійну творчість. А чи готовий вчитель до змін? Чи здатний він з ретранслятора перетворитись на помічника, ментора дитини, який супроводжує її у процесі пізнання і досліджує світ разом із нею? Чи розуміє він потребу у постійному професійному розвитку задля якісної освіти дітей?

У період реформування освіти велика роль належить методичній підтримці професійного розвитку вчителя, від її рівня та інтенсивності будуть залежати результати діяльності вчителя щодо впровадження освітньої реформи.

Під методичною підтримкою розуміється система роботи з вчителем, яка спрямована на його безперервну освіту, допомогу в розв'язанні особистісно-професійних проблем, сприяння загальнокультурному та професійному розвитку та спирається на індивідуальні особливості та потреби вчителя. Методична підтримка складається із організаційного, інформаційного, методичного та правового компонентів.

На сьогодні у школі «Талант» діє традиційна структура методичної роботи (методична рада, шкільні методичні комісії, проєктні групи), але багато в чому формальна структура, застарілі форми методичної роботи, недостатнє врахування індивідуальних потреб учителя прийшли у невідповідність до інноваційних змін, які передбачає реформа освіти.

Серед учителів спостерігається низький рівень мотивації до саморозвитку, продукування нових педагогічних ідей і технологій, трансформування в педагогічну практику інноваційного педагогічного досвіду.

Розв'язанню цих проблем сприятиме інтенсифікація методичної підтримки професійного розвитку вчителя, вмотивованого, компетентного, здатного на ініціювання та впровадження інновацій в освітньому процесі.

Проблема проєкту: недостатній рівень методичної підтримки професійного розвитку педагогів в умовах реформування освіти.

Мета проєкту: забезпечити інтенсивну методичну підтримку професійного розвитку педагогів школи «Талант» в умовах реформування освіти в Україні.

Завдання проєкту:

1. Сприяти підвищенню мотивації педагогів до здійснення неперервного професійного розвитку.
2. Надати допомогу педагогам КЗ «ДСШ I-III ступенів «Талант» у визначенні індивідуальної траєкторії професійного розвитку в умовах реформи освіти.
3. Запровадити інноваційні методи методичної підтримки професійного розвитку вчителів КЗ «ДСШ I-III ступенів «Талант».

Склад проєктної команди:

Керівник проєкту: Герасименко Л.І., заступник директора з НВР

Члени команди: Здор О.В., директор школи; Анзіна А.О., психолог; Тарасова Т.П., вчитель; Шупенко Г.К., вчитель;

Терміни виконання: грудень 2018 – грудень 2020

Етапи:

Етапи	Терміни	
I етап: Підготовчий	Грудень 2018 – травень 2019	Виявлення нових можливостей для професійного розвитку вчителя; складання електронного банку альтернативних форм професійного зростання; складання моделі особистості компетентного вчителя; усвідомлення в необхідності роботи над собою; розроблення індивідуального маршруту професійного саморозвитку
II етап: Реалізація	Вересень 2019 – травень 2020	Надання інтенсивної методичної підтримки професійного розвитку педагогів школи «Талант»
III етап: Підбиття підсумків	Вересень 2020 – грудень 2020	Узагальнення інноваційного досвіду педагогів школи «Талант»

Очікуванні результати:

1. Збільшення кількості вчителів, здатних до професійного розвитку, який визначається участю у програмах підвищення кваліфікації та будь-яких інших видах і формах професійного зростання.
2. Перехід від репродуктивного впровадження вчителем перспективного педагогічного досвіду до новаторського.
3. Забезпечення інноваційного стилю діяльності, показниками якого є: академічна свобода, педагогічна ініціатива; розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів.
4. Готовність до участі у добровільній сертифікації.

Зміст діяльності:

Етапи	Заходи	Терміни	Відповідальні
I етап: Підготовчий	1. Проведення анкетування педагогів з метою виявлення рівня готовності до професійного розвитку та виявлення утруднень учителів у організації методичної діяльності	Грудень 2018	Анзіна А.О.
	0. Час психолога: Азбука емоційного інтелекту. 1. Ознайомлення педагогічного колективу з результатами анкетування	Січень 2019	Анзіна А.О. Герасименко Л.І.
	0. Презентація і обговорення проєкту у колективі	Січень 2019	Герасименко Л.І.
	0. Інтерактив «Ажурна пилка»: Закон України «Про освіту» - нові можливості для професійного розвитку вчителя	Січень 2019	Шупенко Г.К.
	0. Створення електронного банку новацій щодо підвищення кваліфікації вчителів	Січень 2019 – лютий 2019	Здор О.В.
	0. Інсайт-тренінг «Колесо професійного балансу»	Березень 2019	Тарасова Т.П.

	0. Розроблення індивідуальних маршрутів професійного розвитку «Професійний кейс педагога»	Квітень 2019 - травень 2019	Члени педагогічного колективу
	0. Формування вебкейсу з професійного розвитку: «Професійний кейс педагога»	Травень 2019	Члени педагогічного колективу
II етап: Реалізація	1. Фахометричне оцінювання: Розробка шкільної Програми підтримки професійного розвитку педагогів школи «Талант»	Вересень 2019	Здор О.В. Герасименко Л.І.
	1. Презентація шкільної Програми підтримки професійного розвитку педагогів школи «Талант» 2. Тренінг «Ефективний тайм-менеджмент»	Жовтень 2019	Здор О.В. Герасименко Л.І. Анзіна А.О.
	0. Інтерактив «Колесо особистісного професійного балансу»	Жовтень 2019	Тарасова Т.П.
	0. Коучинг «Personal development, або мистецтво керованих змін»	Січень 2020	Анзіна А.О. Шупенко Г.К.
	0. Круглий стіл: «Професійні вимоги до сучасного вчителя: професійна придатність і професійна готовність»	Березень 2020	Герасименко Л.І.
	0. Корекція індивідуальних маршрутів професійного розвитку «Професійний кейс педагога»	Березень 2020 – травень 2020	Члени педагогічного колективу
III етап: Підведення підсумків	1. Узагальнення інноваційного досвіду педагогів школи «Талант»: 1. Аналіз індивідуальних маршрутів професійного розвитку «Професійний кейс педагога» 2. Створення електронного банку індивідуальних маршрутів професійного розвитку «Професійний кейс педагога» 3. Створення електронного банку передового педагогічного досвіду вчителів школи «Талант»	Вересень – жовтень 2020	Герасименко Л.І.

Орієнтовний план

Інтерактив «Ажурна пилка»:

Закон України «Про освіту» – нові можливості для професійного розвитку вчителя

1. Основні терміни та їх визначення. Робочий час педагогічних працівників.
2. Система забезпечення якості освіти та академічна доброчесність.
3. Атестація та сертифікація педагогічних працівників.
4. Права та обов'язки здобувачів освіти, педагогічних працівників, батьків здобувачів освіти.

5. Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Інсайт-тренінг «Колесо професійного балансу»

1. Самоосвіта вчителя – основна форма підвищення професійної педагогічної компетентності.
2. Самоосвітня діяльність як сукупність декількох «само-».
3. Складові «Колеса професійного балансу».

Розроблення індивідуальних маршрутів професійного розвитку «Професійний кейс педагога»

1. Визначення складових індивідуальних маршрутів професійного розвитку «Професійний кейс педагога» відповідно до картки комплексної оцінки та «Колеса професійного балансу».
2. Обговорення на засіданні методичної комісії визначених складових індивідуальних маршрутів професійного розвитку «Професійний кейс педагога».
3. Розроблення орієнтовної моделі індивідуального маршруту професійного розвитку «Професійний кейс педагога»
4. Формування веб-кейсу з професійного розвитку: «Професійний кейс педагога».

Тренінг «Ефективний тайм-менеджмент»

1. Тайм-менеджмент – психологія успіху.
2. Основні правила управління часом.
3. Від «Правила 6 П» до матриці Ейзенхауера.

Інтерактив «Колесо особистісного професійного балансу»

1. Складання власного колеса професійного балансу з метою візуалізації проблем, дисбалансу та пошуку шляхів для досягнення професійної рівноваги.
2. Корекція індивідуальних маршрутів професійного розвитку «Професійний кейс педагога» відповідно до власного «Колеса особистісного професійного балансу».

Коучинг «Personal development, або мистецтво керування змінами»

1. Від концепції А. Маслоу до власної Я-концепції.
2. Особиста гідність: правовий аспект.

Круглий стіл: «Професійні вимоги до сучасного вчителя: професійна придатність і професійна готовність»

1. Професіограма сучасного вчителя.
2. Атестація по-новому: система добровільної сертифікації.

РОЛЬ МІНІПРОЄКТІВ У ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ»

*Разієвська Жанна,
заступниця директора,
Дніпрорудненської спеціалізованої школи I-III ступенів «Талант»
Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області*

Відповідно до модельної навчальної програми «Пізнаємо природу. 5-6 класи» (автори Біда Д. Д., Гільберг Т. Г., Колісник Я. І.) метою вивчення інтегрованого курсу є формування особистості учня, який знає та розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження, виявляє допитливість, на основі здобутих знань і пізнавального досвіду, усвідомлює цілісність природничо-наукової картини світу, прагне діяти в щоденних ситуаціях спілкування з природою відповідно до екологічних принципів поведінки, використовує природознавчі знання для дотримання правил здорового способу життя. Для досягнення цієї мети в природничій галузі ефективно спрацьовує метод проєктів, бо робота над проєктом – це захопливий спосіб вивчати навколишній світ. Під час роботи над проєктом учні здобувають певні знання у тісному зв'язку з реальною практикою, у них формуються Soft skills (м'які навички), які будуть використані для досягнення певних цілей.

Під час викладання інтегрованого курсу ми здебільшого використовуємо мініпроєкти, які мають менше завдань для виконання та реалізуються за короткий проміжок часу (1-2 уроки). Планування навчального проєкту здійснюємо за певним алгоритмом:

1. Визначаємо навчальні цілі.
2. Плануємо «що» і «як» будемо роботи.
3. Плануємо, як проходитиме презентація результатів проєкту.

Пропонуємо розглянути один із мініпроєктів, який був реалізований під час вивчення четвертого розділу інтегрованого курсу «Пізнаємо світ організмів».

Тема проєкту: «Клітина як структурна одиниця живого»

Мета: навчитися розрізняти клітини бактерій, рослин та тварин

Завдання:

- дослідити під мікроскопом будову рослинної клітини;
- за малюнками знайти спільні та відмінні риси будови клітин бактерій, рослин та тварин;
- створити за вибором модель клітини рослини, тварини, бактерії.

Обладнання: мікроскоп, мікропрепарат рослинної клітини, малюнки клітин рослини, бактерії, тварини, конструктор LEGO SYSTEM.

Термін реалізації: 90 хвилин (2 навчальних заняття)

Тип проєкту: груповий

Потрібно зауважити, що мета і завдання проєкту формулюються разом з учнями.

Оскільки проєкт груповий, то учні об'єднуються в команди за бажанням або в інший спосіб, який вони запропонують.

Виконуючи перше завдання проєкту, здобувачі освіти досліджують за допомогою мікроскопа будову рослинної клітини, співставляють побачене з малюнком і визначають структурні елементи будови клітини.

Виконання цього завдання сприяє формуванню таких ключових компетентностей як:

- вільне володіння державною мовою, що полягає у збагаченні науковою термінологією;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, а саме оволодіння науковим способом пізнання навколишнього світу;
- інформаційно-комунікаційної, що виявляється в застосуванні інформаційних засобів навчання, умінні здійснювати інформаційний пошук;
- навчання впродовж життя, яке реалізується через бажання поповнювати свої знання;
- громадянської та соціальної, що виявляються в умінні працювати у команді.

Під час виконання другого завдання проєкту учні порівнюють будову бактеріальної, рослинної, тваринної клітин за малюнками та заповнюють таблицю «Порівняльна характеристика клітин».

Таблиця

Порівняльна характеристика клітин

Ознаки	Клітина бактерії	Клітина рослини	Клітина тварини
Клітинна стінка			
Клітинна мембрана			
Ядро			
Цитоплазма			
Хлоропласти			
Вакуоля			
Рухомі структури (джгутик)			

Робота над другим завданням проєкту дає змогу формувати у здобувачів освіти такі ключові компетентності:

- вільне володіння державною мовою, що полягає у збагаченні науковою термінологією;
- математичної – розробка таблиці та її заповнення;

- компетентності у галузі природничих наук – ознайомлення з будовою клітин різних груп організмів;
- інформаційно-комунікаційної, що виявляється в застосуванні інформаційних засобів навчання, умінні здійснювати інформаційний пошук, аналізувати та робити висновки;
- навчання впродовж життя, яке реалізується через бажання поповнювати свої знання;
- громадянської та соціальної, що виявляються в умінні конструктивної співпраці.

Для досягнення результатів виконання третього завдання проєкту учні за допомогою конструктора LEGO SYSTEM за вибором створюють моделі будови клітини та готуються до її презентації. Ця робота сприяє формуванню таких компетентностей як:

- вільне володіння державною мовою, яке реалізується в ході презентації моделі клітини;
- математичної – розробка моделі;
- інноваційності, що полягає у розумінні своїх здібностей та можливостей;
- компетентності у галузі природничих наук – знання будови клітин різних груп організмів;
- інформаційно-комунікаційної, що проявляється в можливості перетворення інформації в модель;
- навчання впродовж життя, яке реалізується через бажання створювати щось нове;
- культурної – здатність розуміти та цінувати творчі способи вираження ідей;
- громадянської та соціальної, що виявляються в умінні конструктивної співпраці та спілкуванні з однолітками.

Обов'язковим етапом проєктної роботи є оцінювання та самооцінювання. Для цього разом з учнями розробили спеціальні картки, які заповнювались після презентації проєкту.

Картка самооцінювання

Вид діяльності	Бал
Пошук інформації	
Дослідження рослинної клітини	
Робота з таблицею	
Участь у створенні моделі	
Участь у підготовці презентації	
Участь в роботі команди	
Загальний бал	

Кожен вид діяльності оцінюється у 2 бали, тому максимальний бал – 12. Моделі кожної команди цікаві, прослідковуються знання будови клітин різних груп організмів, які учні отримали під час виконання завдань проєкту, а основне – це те, що під час роботи над проєктом у здобувачів освіти формуються ключові компетентності НУШ.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380)
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226)
3. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)»
4. для закладів загальної середньої освіти (авт. Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.)
5. <https://nus.org.ua/articles/yak-mozhna-navchaty-cherez-proekty-pryklady-z-finskyh-urokiv/>

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Тарасова Т.,

вчителька англійської мови,

Снітко К.,

вчителька англійської мови,

Дніпрорудненської спеціалізованої школи I-III ступенів «Талант»

Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області

Основне призначення іноземних мов полягає у формуванні комунікативної компетентності, тобто здібності та готовності здійснювати іншомовне міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови, вирішувати засобами іноземної мови актуальні для учнів завдання спілкування у побутовому, навчальному, виробничому та культурному житті.

В умовах реалізації концепції НУШ одним з ефективних методів навчання іноземних мов є проєктна діяльність. Застосування методу проєктів під час

уроки іноземної мови – це один із засобів розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти, зокрема і комунікативної, це поєднання теорії та практики, що дає учням розуміння практичного застосування здобутих знань у повсякденному житті. Під час проектної діяльності формується критичне мислення, розвиваються пізнавальні навички, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі. Така робота надає можливість кожному учневі проявити свої сильні сторони.

Протягом 2021/2022 навчального року ми активно застосовували проектну діяльність на уроках у 5-тих пілотних класах. З точки зору вчителя, ми помічаємо зацікавленість учнів, що впливає на якість навчального процесу. Учні покращують свої вміння мовленнєвої діяльності та отримують запланований результат.

У своїй педагогічній практиці ми дотримуємось таких етапів роботи над проектом:

I. Підготовчий етап. Визначення проблеми.

II. "Мозковий штурм". Планування проекту.

III. Пошук інформації.

IV. Оформлення проекту. Підготовка до захисту.

V. Захист проекту.

VI. Рефлексія. Оцінка та обговорення результатів.

Метод проектів – це спільна діяльність учителя та учнів, спрямована на пошук вирішення проблеми. Пропонуємо розглянути два проекти, що були реалізовані під час вивчення окремих тем.

Тема: Save animals (збережіть тварин)

Мета проекту: створити буклет (інформація про рідкісних тварин, заклик до їх збереження, фотографії, ілюстрації)

Тип проекту: усний, письмовий, інформаційний, міжпредметний

Лексика: назви тварин, екологія, описові прикметники.

Граматика: модальні дієслова, наказовий спосіб дієслів, future simple (майбутній час), прийменники місця та напрямку.

Компетентності: Інформаційно-цифрова, соціальна, спілкування іноземними мовами, екологічна грамотність і здорове життя, компетентність у природничих науках і технологіях.

Підготовка: знайомство учнів з темою, проблемою проекту, об'єднання в групи, визначення очікуваного кінцевого результату (створення буклету, інформація про рідкісних тварин, заклик до їх охорони, фотографії, ілюстрації); визначення шляхів та джерел пошуку інформації.

Кожній групі були запропоновані різні види тварин, За жеребкуванням обирався конверт, в якому знаходились ілюстрації тварин. Перша група працювала з підводним світом, друга з видами комах, що зникають, третя група з птахами, і четверта із ссавцями.

Процес: 1) Пошук інформації в Червоній книзі (паперовий формат або електронний), згідно з обраними ілюстраціями. На цьому етапі розвивається інформаційно-цифрова компетентність. Упродовж пошуку необхідної інформації, відбувається розвиток критичного мислення, читання з розумінням.

2) Учніам дається час на розробку дизайну буклету, складання невеликої інформаційної доповіді, вибір оратора. Соціальна компетентність розвивається в учнів під час розподілу завдань в групах. Діти набувають наскрізні вміння: творчість (дизайн буклету), розв'язування проблеми та ініціативність (розподіл завдань між учнями).

3) Кожна з груп презентує власний буклет. Представлення буклету сприяє розвитку компетентності «спілкування іноземними мовами», адже після презентації, учні з інших груп можуть задати запитання за темою.

Підсумковий етап: аналіз та підсумкове оцінювання (самооцінювання, взаємооцінювання, оцінка вчителя).

Таблиця фідбек+самооцінювання

Що я знав з теми до початку уроку	Що я вивчив/дізнався нового після уроку	Що для мене здалося незрозумілим	Що я хочу ще дізнатися з цієї теми
Я знав...	Я...	Незрозумілим для мене...	Я хочу...
Що було цікавим на уроці	Який етап для мене був нецікавий	Чим ти хотів би поділитися з учителем	Самооцінювання (1-12)
Цікаве на уроці...	Нецікавим виявилось...	?	12

Робота в групі передбачає розвиток уміння співпрацювати з іншими людьми, вміння конструктивно керувати емоціями.

Вивчивши лексику з теми «Погода», учні працювали над мініпроектом «Прогноз погоди на вихідні». Виконати такий проєкт вистачило часу на одному уроці.

Тип проєкту – інформаційний, груповий, короткостроковий.

Проблема: герой уроку збирається піти на пікнік у вихідні, але не знає, яка погода.

Планування проєкту: У плануванні проєкту, учні розвивають соціальну компетентність, ініціативність та підприємливість. Навчаються критично

мислити, співпрацювати з іншими учнями та керувати своїми емоціями. Учні вирішують проблему пошуку інформації щодо погоди на вихідні.

Пошук інформації. Учитель пропонує різним групам різні джерела прогнозу погоди: витяг з газети, Інтернет, радіозапис. Відбувається розвиток інформаційно-цифрової компетентності.

Оформлення результатів у вигляді малюнка-схеми чи таблиці, складання прогнозу погоди англійською. Розвиток творчості, а також математична грамотність розвивається в учнів під час створення і малюнку-схеми, таблиці.

Захист проєкту.

Рефлексія. Учні порівнюють результати, роблять висновки. Проводять взаємну оцінку робіт.

Тож окрім здатності спілкування іноземною мовою, завдяки застосуванню методу проєктів ми сприяємо формуванню компетентності у галузі природничих наук: спостерігати у групі, пізнавати навколишній світ; екологічну компетентність: розуміти важливість збереження природи; інформаційно-комунікаційну компетентність: опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування; навчання впродовж життя: отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, навчання працювати самостійно і в групі; культурна компетентність: залучення до різних видів мистецької творчості під час підготовки до презентації проєкту.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Олійник І. Використання методу проєктів на уроках англійської мови. Профтехосвіта. 2012. №10 (46). С. 29-33
2. Цимбал О.М., Тягло О.В., Цимбал П.В. Проектна технологія, критичне мислення і громадянська освіта в процесі вивчення англійської мови. Початкова школа. Х.: Вид. група «Основа», 2008. 109 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НУШ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ МИСТЕЦТВА

Чумаченко Ірина,

вчитель образотворчого мистецтва

Дніпрорудненської спеціалізованої школи I-III ступенів «Талант»

Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області

Творчо мислити й працювати, приймати нестандартні рішення – саме у цьому виявляються сучасні вимоги до навчання. А де як не на уроках інтегрованого курсу мистецтва можна реалізувати свої творчі здібності за допомогою засобів проєктної діяльності. Тому що саме цей метод створює умови для творчої самореалізації, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку творчих, інтелектуальних, організаторських здібностей, формує навички пошуково-дослідницької технології. Робота на уроках здійснювалася за двома посібниками: О. Гайдамаки, Н. Лемешевої та Т. Рубля, І. Мед, що супроводжували модельну навчальну програму «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) автори: Л. Масол та О. Просіна.

Крім пропонованих завдань, матеріалів до уроку, автори залишили можливість творчого внеску вчителя у роботу. Так, наприклад, у розділі «Дружнє єднання у творчій співпраці», тему «Дизайн книги» ми з учнями вивчали за допомогою проєктної діяльності, створювали власну книгу з «Орігамі».

Етапи колективної проєктної діяльності:

Назва проєкту «Дружнє єднання у творчій співпраці. Дизайн книги з орігамі»: "Я чую – і забуваю, Я бачу — і запам'ятаю, Я роблю – і розумію." Китайська мудрість.

Виявлення проблеми. У вік гаджетів, нам здається, простіше роздрукувати будь-який текст. Чому ж відвідуючи бібліотеку, нам часто нагадують про дбайливе ставлення до книги. А чи замислювалися ви, скільки людей бере участь у створенні однієї книги? Спробуймо створити свою книжку, щоб уявити всі етапи появи книги на прилавку магазину або на полицях бібліотек.

Мета проєкту: дослідити процес створення та художнього оформлення книги, спробувати себе в ролі дизайнера книги з орігамі, визначити особливості мистецтва орігамі.

Термін проведення проєкту: січень –лютий 2022р.

Склад проєктної групи: 4-5 учнів 5-х класів у кожній групі

Завдання проєкту: виявити вміння здобувати та опрацьовувати інформацію, користуючись Інтернетом; осмислювати та оцінювати джерела інформації; удосконалювати навички конструювання з паперу, використовуючи техніку орігамі; вчитися творчого підходу до оформлення результатів проєктної роботи.

Компетентності, що розвиваються під час роботи над проєктом.

Предметна мистецька компетентність: вчити сприймати твори різних видів мистецтва, знайомити з особливостями їхньої художньо-образної мови; заохочувати учнів виявляти та висловлювати власні враження, можливо, у власному творчому вияві – художньому самовираженні.

Вільне володіння державною мовою: уміння сприймати, розуміти інформацію державною мовою; оцінювати власну художньо-творчу діяльність.

Уміння вчитися впродовж життя: формувати уміння визначати власні художні інтереси, досягнення, потреби, прагнення; доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва.

Інформаційно-комунікаційна компетентність: заохочувати до самостійного використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення.

Математична компетентність: вміння використовувати знання з математики на уроках мистецтва, геометричні розбудови, роботу за схемами.

Опис очікуваного результату: в процесі роботи визначити, яку роль та інформацію відіграє обкладинка в мистецтві творення книги; визначити, як книговидання єднає митців багатьох професій; поширити знання про мистецтво орігамі; спробувати роль дизайнера книги та створити книжку з використанням мистецтва орігамі.

Планування робіт: пошук інформації про професії, які беруть участь у художньому оформленні книги, історію мистецтва орігамі, створити фігурки орігамі, розробити фон сторінки для виробів орігамі на сторінках власної книги. Спланувати роботу у групах, розподілити обов'язки між собою, обговорити запропоновані результати проєкту та їх оформлення.

Інформаційно-операційний етап: групи добирають матеріал, опрацьовують його. Учитель координує діяльність учнів.

Оформлення результатів проєкту: оформлення мінікнижки «Орігамі», підготовка до презентації роботи груп.

Рефлексивно-оцінювальний етап: демонстрація отриманого результату, аналіз та оцінювання діяльності; порівняння отриманих результатів проєкту з тим, що планувалось, виявити проблеми та шляхи їх усунення.

Здатність до творчості закладена в кожній дитині, саме вона дасть змогу вже дорослій людині не тільки проявляти себе, свої почуття, емоції, але і слугуватиме провідником до успішної самореалізації. Творчість – це здатність мислити нестандартно, пропонувати нові рішення, мати власні погляди на все. Тому застосування методу проєктів під час вивчення мистецтва має спрямовуватися на розвиток ключових і предметних компетентностей, зокрема медіакомпетентності.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226)
2. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.) (Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ

*Ніколенко Альона,
вчителька інформатики,
Дніпрорудненська спеціалізована школа I-III ступенів «Талант»
Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області*

Головна мета Нової української школи – створити освітнє середовище, в якому буде приємно навчатись і яке даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. Сучасне навчання має орієнтуватися на інтереси і потреби учнів, ґрунтуватися на особистому досвіді дитини. Тому результатом роботи вчителя повинна бути активна, творча діяльність учня, замість того, щоб просто сидіти за партою і слухати. Саме тому предмет “Інформатика” має безліч переваг у цій ситуації. Так як освітньою метою інформатики є розвиток особистості учня, здатного використовувати цифрові інструменти і технології для розв’язання проблем, розвитку, творчого самовираження, забезпечення власного і суспільного добробуту, критично мислити, безпечно та відповідально діяти в інформаційному суспільстві. Досягти поставленої мети нам допомагає метод проєктів.

Стимулюючи інтерес до предмета, метод проєктів формує правильні уявлення про місце інформатики в житті сучасної людини. В основі методу проєктів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі.

Під час вивчення предмета інформатики, я використовую мініпроєкти як індивідуальну чи парну творчу роботу учнів протягом 1-2 уроків, або у вивченні конкретної теми.

Пропоную розглянути приклад проєкту, реалізованого у вивченні теми «Комп’ютерні презентації».

Тема проєкту: «Тварини Червоної книги України»

Мета: знайти інформацію про тварин Червоної книги України та презентувати її у вигляді презентації.

Компетентності: знаходить, аналізує, систематизує та подає інформацію; створює інформаційні продукти; використовує інформаційні та комунікаційні технології і цифрові інструменти для доступу до інформації; розуміє необхідність захисту природи.

Підготовка: ознайомлення з темою “Комп’ютерна презентація” (види слайдів, введення, вставлення, редагування та форматування тексту, вставлення зображення на слайд), проблема проєкту, об’єднання в групи, визначення кінцевого результату, визначення шляхів і джерел пошуку інформації.

Виконання проєкту: учні знаходять інформацію та зображення, визначаються з оформленням роботи і створюють презентацію.

Підсумковий етап: презентація роботи, аналіз та оцінювання (самооцінювання, взаємооцінювання). Після презентації проєкту кожен учень заповнює картку самооцінювання, яка розробляється спільно з іншими учнями під час роботи над проєктом.

Картка самооцінювання

Вид діяльності	Бал
Пошук інформації	2
Створення слайду	2
Перенесення інформації на слайд	2
Форматування тексту на слайді	2
Участь у підготовці презентації	2
Участь в роботі команди	2
Загальний бал	12

З точки зору учня, навчальний проєкт – це можливість робити щось цікаве самостійно, в групі або самому, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, яка б дозволяла виявити себе, спробувати свої сили, докласти свої знання, принести користь і показати публічно досягнутий результат; це діяльність, спрямована на рішення цікавої проблеми, сформульованої самими учнями у вигляді мети, завдання, результату діяльності (способу розв'язання проблеми) і має практичний характер, важливе прикладне значення і, що дуже важливо, цікава і значима для самих відкривачів.

Окрім навчальних проєктів учні пілотних класів долучилися до Всеукраїнської Спільноти «Дівчата STEM» у межах проєкту «Трамплін до рівності». Разом зі всією Україною ми підтримуємо дівчат у реалізації їхніх власних STEM-проєктів, підвищуємо обізнаність про STEM як провідний підхід до навчання.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ривкінд Й.Я., Лисенко Т.І., Чернікова Л.А., Шакоцько В.В.)
2. Жиденко Т. А. Використання методу проєктів на уроках. *Інформатика в школі*. 2009. № 6. С. 2–7.

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

*Поданенко Анна,
вчителька фізичної культури
Дніпрорудненської спеціалізованої школи I-III ступенів «Талант»
Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області*

Метою навчання за освітньою галуззю «Фізична культура» є гармонійний фізичний розвиток особистості учня, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розширення рухового досвіду через формування стійкої мотивації учнів до занять фізичною культурою і елементів фізкультурно-спортивної діяльності [1].

Процес фізичного виховання в основній школі, згідно з модельною навчальною програмою «Фізична культура», спрямований на досягнення загальної мети базової загальної освіти: «розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їхньої соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу» [2].

Отже, освітній процес з предмета «Фізична культура» в сучасному закладі освіти має бути спрямований на формування ключових компетентностей здобувачів освіти.

Сучасний урок фізичної культури складається з чотирьох етапів. На кожному розвиваємо компетентність за допомогою компетентісно орієнтованих рухових завдань.

Під час уроку ми використовуємо інноваційні технології, сучасні фітнес-технології та оздоровчі програми. Компетентісно орієнтовані рухові завдання розробляємо під кожен варіативний модуль.

Перший етап уроку «Крута розминка».

Ритмічні викрутаси. Учні об'єднуються в три-чотири мікрогрупи. Учитель пропонує скласти танцювальну розминку. Дається одна хвилина для того, щоб учні в мікрогрупах продумали рухи. Потім лідери кожної групи демонструють рухи під музичний супровід. Учасники в кожній групі повторюють за своїми лідерами. За сигналом учителя лідери в кожній групі делегують свої функції іншим учасникам своїх груп. Завдання продовжується.

Компетентісно орієнтоване рухове завдання «Ритмічні викрутаси» спрямоване на формування компетентності «навчання впродовж життя» – вміти розробляти та використовувати індивідуальні оздоровчі програми з урахуванням власних можливостей, здібностей, мотивів, потреб та стану здоров'я.

Другий етап уроку «Сенсомоторне тренування»

Математичний фітнес. Мікрогрупи учнів. Рахунковий матеріал. Представники першої мікрогрупи промовляють математичний приклад і називають фізичну якість, інші учасники вирішують приклад і виконують вправу відповідну кількості разів на розвиток зазначеної фізичної якості. Функції замовника переходять до учасників наступної мікрогрупи.

Компетентнісно орієнтоване рухове завдання «Математичний фітнес» спрямоване на формування математичної компетентності учнів – використовувати математичні методи під час занять фізичною культурою і спортом.

Третій етап уроку «Кардіо-тренування»

Своя гра – свої правила. Працюють дві групи учнів на різних половинах майданчика. Кожна група домовляється про правила, за якими вони будуть грати. Умова – використовувати 4 різновиди дрібного інвентарю та кидки, передачі, переміщення. Учні складають свою гру, грають в неї, дають їй назву.

Компетентнісно орієнтоване рухове завдання «Своя гра – свої правила» спрямоване на формування громадянської та соціальної компетентностей: виявляти солідарність із командою і надавати підтримку її членам, приймати спільні рішення на користь команди, організовувати гру, гідно вигравати і програвати, боротися, контролювати свої емоції, виявляти доброчесність.

Четвертий етап уроку «Мотивація»

Виконай та повтори з іншого в.п. Мікрогрупи. Для кожної – картка вправи з оздоровчої системи. За командою педагога «Можна» – учасники виконують вправу, як на карточці. За командою педагога «повтори з іншого в.п.» учасники таку ж вправу виконують з іншого в.п. Учасники намагаються дати відповідь, для чого таку вправу виконувати. Обмін картками.

Компетентнісно орієнтоване рухове завдання «Виконай та повтори з іншого в.п.» спрямоване на формування інноваційності учнів: застосовувати інноваційно-оздоровчі технології, розвивати нові ідеї та можливості.

Отже, компетентнісно орієнтовані рухові завдання спрямовані на вирішення завдань навчального предмета реалізувати вимоги до обов'язкових результатів навчання освітньої галузі фізичної культури, зазначених у додатку 22 Державного стандарту базової середньої освіти, які передбачають, що учень/учениця [1]:

- формує власну психічну та соціально-психологічну сфери особистості засобами фізичного виховання;
- систематично займається фізичною культурою, володіє технікою виконання фізичних вправ;
- усвідомлює значення фізичної/рухової активності для підтримання стану здоров'я та задоволення у процесі фізичного виховання.

Представлені вище компетентнісно орієнтовані завдання – лише початок розробки нової методики, яка спрямована на формування ключових і предметних компетентностей учнів/учениць та є фундаментом для здійснення формувального оцінювання їхніх досягнень.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>
2. Педан О.С., Коломоєць Г. А. , Боляк А. А., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Fiz.kult.5-6.kl.Pedan.ta.in.12.08.pdf>

СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Разієвська Жанна,

заступниця директора,

Дніпрорудненської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів «Талант»

Дніпрорудненської міської ради Василівського району Запорізької області

Освітнє середовище Нової української школи – це територія, де хочеться навчатися і спілкуватися, де впроваджуються нові технології навчання і дослідження, це територія взаєморозуміння і толерантності. Для того щоб створити дійсно безпечне і комфортне середовище для всіх учасників освітнього процесу, за ініціативи Управління Державної служби якості освіти у Запорізькій області нами проведено самооцінювання освітнього середовища закладу. Для цього була створена команда, до складу якої ввійшли: адміністрація закладу, вчителі, здобувачі освіти та їхні батьки. Самооцінювання освітнього середовища проводилось відповідно до таких вимог:

- забезпечення здорових, безпечних та комфортних умов для навчання та праці;
- створення освітнього середовища вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації;
- формування інклюзивного розвивального та мотивувального до навчання освітнього простору.

За результатами самооцінювання була складена аналітична довідка, завдяки якій ми спланували подальшу роботу щодо усунення недоліків та покращення освітнього середовища закладу освіти.

На сьогодні розвиток сучасного освітнього середовища для реалізації Державного стандарту базової освіти ми розглядаємо в декількох напрямках:

1. Інформаційно-освітній – це єдиний простір, у якому здійснюється інтеграція усієї інформації за допомогою розгалуженої інтернет мережі, наявності ноутбуків, планшетів. У нашому закладі освіти створено три кабінети, оснащені комп'ютерною технікою; працює сучасна медіатека, яка є не тільки інформаційним центром, а й навчальним. Кабінети 5-х пілотних класів оснащені інтерактивними дошками, багатофункціональними пристроями. Уроки математики проходять у сучасному кабінеті «Фібоначчі», для впровадження STEM-освіти створено кабінет з мобільними одномісними партами, з

планшетами для групової роботи, інтерактивним комплексом, багатофункціональним пристроєм формату А3, з підключенням до інтернет мережі.

Медіатека

Кабінет математики

Кабінет STEM освіти

2. Інтерактивне навчальне середовище, яке головним чином розкриває і підтримує взаємодію між тими, хто навчається. Оскільки проєктна діяльність і взагалі діяльнісний підхід стає основою навчання здобувачів освіти, ми вважаємо, що доцільним для реалізації майже всіх модельних програм стане наявність в закладі освіти STEM-лабораторії. Для природничої галузі буде важливим наявність мініметеостанції; об'ємних моделей: «Внутрішня будова Землі», «Телурій», «Глобус-модель «Зоряне небо», «Глобус-модель «Паралелі та меридіани Землі», «Сонячна система», «Будова рослини»; компасів; колекції: «Корисні копалини», «Мінерали та гірські породи»; рельєфних зображень будови клітин різних груп організмів; учнівських мікроскопів; луп; хімічний

посуд; прилади для демонстрації дослідів; термометри для вимірювання температури повітря та води; важіль-лінійка лабораторний. З власного досвіду рекомендуємо використовувати конструктори LEGO: LEGO SYSTEM, LEGO DUPLO.

Використання моделей та конструктора LEGO

Для реалізації модельної програми STEM використовуємо роботів Mindstorms EV-3, Edison для групової роботи.

Значна увага приділяється забезпеченню обладнання уроків фізичної культури. У закладі освіти в наявності дві спортивні зали, спортивний стадіон, який поділено на декілька осередків. Фізкультурно-спортивна зона складається із майданчика для ігор у баскетбол, волейбол, стрибків у довжину, турників, рукоходів. Наявне поле для гри у футбол.

Новою вимогою сучасної освіти є взаємодія теорії та практики, тому був створений клас на свіжому повітрі open-air. Територія такого класу має безліч можливостей для навчання, спільної взаємодії, спілкування, проєктної діяльності.

Освітнє середовище класної кімнати створюється і постійно змінюється завдяки потужній команді вчителів та здобувачів освіти, вони самостійно, на

кожному уроці визначають, як зручніше представити результати своєї роботи або донести необхідну інформацію.

Для забезпечення навчання учнів з особливими освітніми потребами в закладі освіти відкрито три ресурсні кімнати з необхідним навчальним обладнанням та дидактичним матеріалом: кімната логопеда, кімната сенсорного розвантаження, кімната групової та індивідуальної роботи (осередок навчання, осередок відпочинку, осередок творчості, соціально-побутова зона).

3. Віртуальне середовище розглядається як програмне забезпечення для надання освітніх послуг. У квітні 2021 року заклад освіти став учасником пілотування інструменту SELFIE, розроблений Спільним дослідницьким центром Єврокомісії (JRC) у тісній співпраці з експертами – представниками закладів освіти, міністерств освіти та дослідницьких інститутів країн ЄС. Партнерами проекту також є Європейський фонд освіти (ETF), Європейський центр професійної підготовки та Інститут ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті. Використавши онлайн-інструмент, було проведено самооцінювання закладу освіти, а саме: ефективність упровадження інноваційних цифрових технологій в освітньому процесі, етап цифрового розвитку закладу освіти. На підставі даних дослідження був створений план цифровізації закладу, який увійшов до Стратегії розвитку закладу освіти.

Вже два роки проваджується ведення електронного журналу на порталі «Нові знання», що має на меті:

- підвищення ефективності роботи педагогів, сприяння створенню нових форм педагогіки партнерства усіх суб'єктів освітнього процесу, формування їх цифрової компетентності та інформаційної культури;
- удосконалення освітнього менеджменту за допомогою автоматизації збирання, оброблення, зберігання, використання та відображення інформації закладу освіти із застосуванням інтегрованої бази даних;
- оперативність, достовірність і цілісність інформації, що використовується в процесі освітньої діяльності;

- організація освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання та сприяння побудові індивідуальної освітньої траєкторії учня;
- підвищення мотивації учнів до відвідування занять та вивчення навчальних предметів;
- посилення участі батьків в освітньому процесі шляхом налагодження інтерактивного зв'язку між учителем, батьками та учнями;
- зменшення паперових інформаційних потоків;
- створення єдиного інформаційного освітнього простору.

Завдяки розробникам модельних програм кожна галузь забезпечена електронними посібниками, для вчителів доступні всі освітні платформи, також використовуємо ресурси для дистанційного навчання. З кожним роком освітнє середовище буде змінюватися, але основне залишається незмінним – воно повинно бути комфортним, безпечним, сучасним для всіх учасників освітнього процесу.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226)
2. Концепція Нової української школи, 27.10.2016
3. Указ Президента України «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» від 25.05. 2020 №195/2020.
4. Лист Державної служби якості освіти України № 01/01-25а/273 від 12.02.2021 «про проведення окремих процедур інституційного аудиту».
5. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/cifrova-osvita/selfie>
6. https://drive.google.com/file/d/1f__z6RYy07w9Sjhabsh_e3-8dCZ7JSZ2/view

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ КУШУГУМСЬКА ГІМНАЗІЯ «ІНТЕЛЕКТ» КУШУГУМСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

РОЗБУДОВА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Забєйворота Ірина,

*заступниця директора з навчально-виховної роботи
Комунального закладу загальної середньої освіти
«Кушугумська гімназія «Інтелект» Кушугумської
селищної ради Запорізького району Запорізької області*

Усі діти заслуговують навчатися у такому середовищі, де забезпечуються їхні потреби – базові потреби, потреби у навчанні, додаткові потреби (для дітей з особливими освітніми потребами). У такому освітньому середовищі є баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, ініційованими самими дітьми. Таке середовище забезпечує можливості дітям робити власний вибір, можливості для розвитку нових та удосконалення наявних практичних навичок, отримання нових знань, розвитку свого позитивного ставлення до інших.

Участь дітей в організації середовища класу допомагає сформувати у них почуття відповідальності і того, що класна кімната належить саме їм. Іншими словами, діти беруть участь в організації своєї навчальної домівки.

Мета освітнього середовища: сформувати безпечні, комфортні та здорові умови навчання в закладі освіти, створити освітнє середовище, яке забезпечує оволодіння учнями компетентностями, необхідними для життя, формування культури безпечної та здорової поведінки.

Кушугумська гімназія «Інтелект» у 2017 році, відповідно до наказу МОН України від 13.07.2017 року № 1028 «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів» стала учасником інноваційного освітнього проекту, який здійснювався в межах дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня з теми «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової освіти». Педагоги початкової школи разом із учнями та батьками до 2021 року (протягом чотирьох

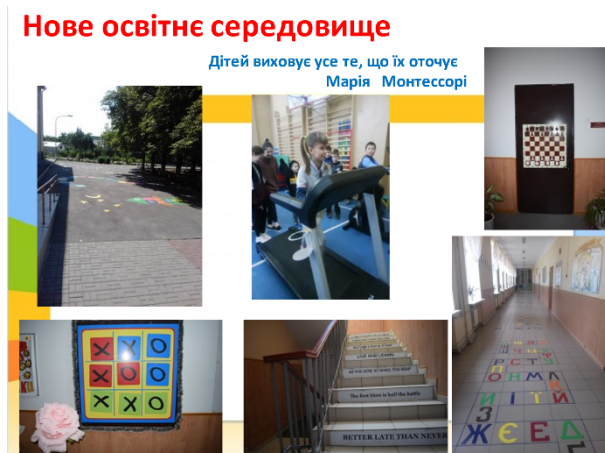

років) створювали безпечне здорове сучасне комфортне та мотивувальне для всіх учасників освітнього процесу навчальне середовище.

З 2021 року, перейшовши до 5 класу, учні та батьки згодилися на участь в аналогічному інноваційному освітньому проєкті всеукраїнського рівня в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти.

Перейнявши досвід зі створення освітнього середовища в початковій школі, у базовій школі створили осередки (навчально-пізнавальний, дослідницький та змінний) з урахуванням особливостей навчальних кабінетів.

класів визначили напрями розбудови освітнього середовища.

Важливою складовою інформаційного освітнього середовища гімназії є навчально-інформаційний портал на платформі G Suite for Education, використання якого сприяє розширенню дистанційного навчання, організації взаємодії між учителями, учнями та батьками.

Здоров'язбережувальне середовище закладу освіти – це дотримання санітарно-гігієнічних норм, повітряного та світлового режимів у всіх сферах організації життєдіяльності дитини в навчальному закладі.

Удосконалили (з урахуванням вікових особливостей учнів) спільне освітнє середовище: навчально-пізнавальні, рухові та ігрові зони, які розміщені в приміщенні та на території гімназії.

Команда педагогів 5 (пілотних)

Реалізація Концепції нової української школи не можлива без створення сучасного освітнього середовища, зокрема багатофункціональних гнучких просторів, що сприяють різним формам роботи, мотивують до навчання.

Освітня субвенція та співфінансування місцевої громади дозволило не лише наповнити добудовані кімнати новими меблями та обладнанням,

але й створювати в класах комплексний сучасний дизайн на основі принципів нового освітнього простору.

Протягом навчального року педагоги використовували осередки для проведення практичної, дослідницької роботи: на уроці математики під час вивчення теми «Відрізок. Довжина відрізка» (Додаток 1), на уроці «Пізнаємо природу» створювали з пластиліну моделі молекул (Додаток 2).

У межах програми «Спроможна школа для кращих результатів» придбано та облаштовано STEM-лабораторію, яка стала не окремим центром у гімназії, а діяльністю, впровадженою у весь навчальний процес закладу, бо майбутнє за міжпредметною інтеграцією зі збереженням класичного поділу на дисципліни. Перелік обладнання STEM-лабораторії у Додатку 3.

Для навчального процесу в кожному кабінеті встановлені інтерактивні дошки, це дозволяє працювати з електронними навчально-методичними комплексами дисциплін, педагогічними програмними засобами, використовувати велику кількість якісних ілюстративних матеріалів (рисунок, графіка, карти, схеми, фотографії, відеофрагменти, інтерактивні моделі, тренажери, 2D-, 3D-анімації), що сприяє високому рівню ефективності навчання.

Плануючи організацію освітнього середовища в базовій школі, не лише важливо, а й необхідно брати до уваги інтереси дитини, забезпечувати їхні потреби.

На думку учителів гімназії, участь дітей в організації середовища класу допомагає сформуванню у них почуття відповідальності, відчуття, що класна кімната належить саме їм. Іншими словами, діти беруть участь в організації свого освітнього простору.

Для вчителя важливо заохочувати дітей до участі у прийнятті рішень щодо розміщення навчальних матеріалів, оформлення класу, визначення відповідальних за ту чи іншу роботу. Діти із задоволенням допомагають розвішувати таблички з назвами навчальних центрів чи навчальних матеріалів, складати розклад робіт, робити календарі днів народжень тощо.

Отже, якщо педагоги належно організують освітнє середовище, то учні будуть «нефорсовано» засвоювати навчальний матеріал, оволодівати базовими загальнонавчальними вміннями й навичками – навчально-організаційними, загальнонавчальними, загальнопізнавальними, контрольними-оцінними. Це стане платформою для практичної реалізації компетентнісного, діяльнісного,

інтегрованого, ігрового, особистісно орієнтованого та інших підходів до організації освітнього процесу.

Якщо в класній кімнаті не вистачає місця, слід обмежитися мінімальною кількістю осередків. На одній локації можна органічно поєднати відпочинковий, бібліотечний та природничий осередки. Перед педагогами поставлено завдання розширити освітній простір дитини, тобто вийти за межі класу (уроки в природі), для цього на території гімназії облаштовано дві альтанки. Змінний тематичний осередок у класній кімнаті доцільно розмістити на вільній ділянці стіни із застосуванням магнітної чи коркової дошки. Змінний тематичний осередок має бути майданчиком для оперативного висвітлення актуальних моментів навчального та позаурочного життя класу, привертати до них увагу учнів, батьків, педагогів.

Проте необхідно усунути такі недоліки в організації освітнього середовища:

- перенасиченість осередків предметним матеріалом, оскільки не було продуманого планування змін середовища відповідно до пізнавальної теми перспективного плану освітньої роботи;
- недостатність матеріалів для дитячого експериментування, бо не було сформованої картотеки процесів та алгоритмів;
- непомірованість умов забезпечення індивідуальної комфортності; стереотипність мислення педагога щодо кількісного накопичення предметів в осередках.

Найскладнішим для педагогів виявилось дотримання таких параметрів створення якісного середовища, як-от: варіативність, доступність і трансформованість.

Щоб процес та результат оновлення середовища в гімназії став ефективним, ми зробили **шість кроків**:

- 1) візуалізували структуру простору закладу;
- 2) визначили основні виміри середовища, важливі для його облаштування;
- 3) вибрали пріоритетні освітні технології навчання та взаємодії;
- 4) створили орієнтовану композицію середовища в групових осередках, як засіб впливу на розвиток дітей;
- 5) визначили складові середовища в кабінетах спеціалістів та інших приміщеннях закладу;

Протягом цього навчального року значно змінили зовнішній вигляд наші коридори, сходові клітини, зони загального використання з тематикою, цікавою для дітей, що розвиває творче мислення, широкий світогляд та етику; відпочинково-ігрові зони для активного відпочинку (розмітка «класики», «лабіринти», «змійки», доріжки для прогулянки, тенісний стіл в коридорі) та пасивного відпочинку (використання стін для творчості – рамки для малюнків, дошки для малювання, лавочки в коридорах). Плануючи і створюючи дизайн освітнього простору першорядним є спрямування на розвиток дитини і мотивації її до навчання.

У закладі освіти батьки – активні учасники освітнього процесу. Вони залучаються до створення освітнього середовища, проведення виховних заходів, уроків, навчальних проєктів, спортивних змагань, квестів.

Розбудова безпечного освітнього середовища, розвиток творчих здібностей, створення ситуації успіху, забезпечення можливості робити власний вибір, ухвалювати самостійні рішення, формування життєво необхідних компетентностей – пріоритетні напрями роботи нашого закладу освіти.

Тому і намагаємося створити освітнє середовище, відповідно до нових вимог, а це можливо лише за умови підвищення власного професійного рівня. Ми вчимося не лише прийомів нової школи, але й будівництва і реконструкцій старих приміщень, пристосування просторів для потреб освіти, громади і їх інтересів.

Отже, середовище має бути «живим» – мотивувати, активізувати дітей, сприяти збереженню їхнього здоров'я та гармонійному розвитку. Для цього сучасний педагог має вміння:

- проєктувати, створювати та систематично перетворювати середовище;
- визначати свою роль у певному осередку середовища та відповідно ставитис до потреб конкретної дитини;
- доцільно добирати й застосовувати освітні технології навчання та взаємодії залежно від потреб дітей.

Гімназія «Інтелект» є тим місцем, де кожен учасник освітнього процесу може реалізувати себе, критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами.

Рекомендована література, електронні джерела:

1. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі, - URL: <https://nus.org.ua/news/dyvitsya-natsionalnu-strategiyu-rozbudovy-bezpechnogo-i-zdorovogo-osvitnogo-seredovyshha-u-nush/>
2. Новий освітній простір, або Якою повинна бути Нова українська школа. - URL: <https://osvitaua.com/2018/08/65946/>
3. Муляр Н. М. Безпечне та здорове освітнє середовище нової української школи. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33337/Mulyar.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Додаток 1

Конспект уроку з математики 5 клас

Тема. Відрізок. Довжина відрізка

Мета: повторити й уточнити зміст понять «точка», «відрізок», «геометрична фігура» та перевірити стан математичної компетентності; сформувані вміння розпізнавати відрізки, зображувати їх за допомогою лінійки, описувати поняття

«відрізок», «точка»; повторити співвідношення між основними одиницями вимірювання відрізків.

Тип уроку: повторення, систематизація та доповнення знань.

Хід уроку

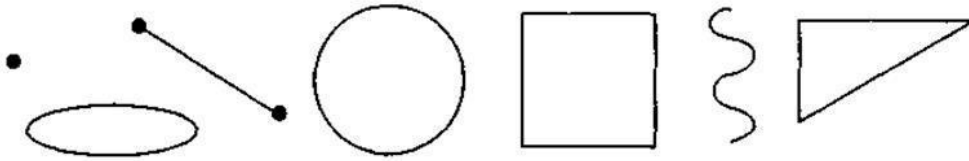
I. Актуалізація опорних знань

Оскільки поняття відрізка і його довжини знайомі учням з початкової школи, під час вивчення цієї теми необхідно повторити й узагальнити набутий ними раніше досвід. Актуалізацію знань учнів провести під час виконання усних вправ.

Усні вправи

1. Назвіть лінії і фігури, відомі з початкової школи (див. рис).

2.

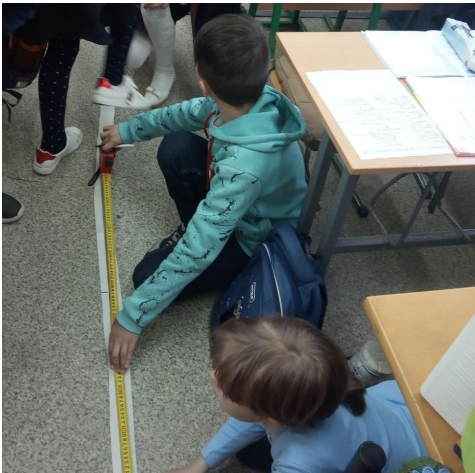

3. Виразіть: у міліметрах: а) 4 см; б) 6 см 3 мм; в) 5 дм;

у сантиметрах: а) 3 дм; б) 5 дм 4 см; в) 6 м; г) 900 мм;

у дециметрах: а) 5 м; б) 3 м 7 дм; в) 800 см; г) 1200 мм.

Практична задача. Знаходження довжини, ширини та площі класної кімнати.

II. Повторення і систематизація знань

Викладати матеріал уроку можна у вигляді практичної роботи. Послідовно виконуючи завдання, учні разом з учителем повторюють і систематизують навчальний матеріал.

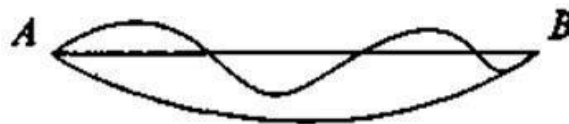
1. Позначте в зошиті дві точки А і В. Сполучіть їх між собою двома різними лініями.

Як сполучити точки А і В найкоротшою лінією?

Як тепер називаються точки А і В?

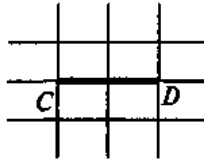
Відповідь. Найкоротша лінія — відрізок АВ

(ВА). А, В — кінці відрізка.

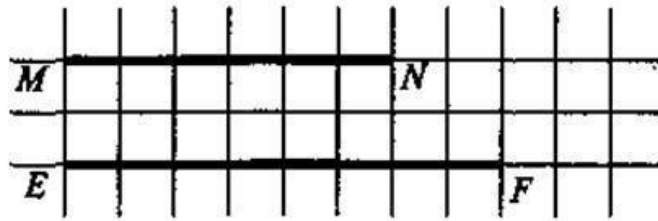
2. Позначте в зошиті точки С і D на відстані 2 клітинок. Чому дорівнює довжина відрізка CD ?

Відповідь. Довжина CD дорівнює 1 см або $CD = 1$ см.

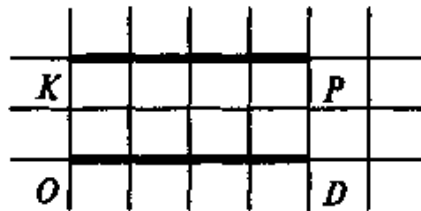
3. Позначте в зошиті точки M і N на відстані 6 клітинок одна від одної; точки E і F – на відстані 8 клітинок одна від одної. Чому дорівнюють довжини відрізків MN і EF ?

Відповідь. $MN = 3$ см; $EF = 4$ см.

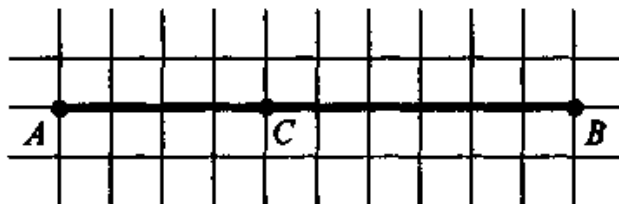
4. Побудуйте два рівних відрізки у зошиті. Якими будуть їхні довжини?

Відповідь. $KP = OD = 2$ см.

5. Накресліть відрізок AB довжиною 5 см. Поставте між точками A і B точку C . Де знаходиться точка C ? Які нові фігури утворилися? Відмірте довжини частин і порівняйте їх суму з довжиною відрізка AB . Що ви помітили?

Відповідь. C лежить між A і B (C належить відрізку AB). AB , AC , BC — відрізки; $AB = 5$ см; $AC = 2$ см; $BC = 3$ см; $AB = AC + BC$.

Висновки:

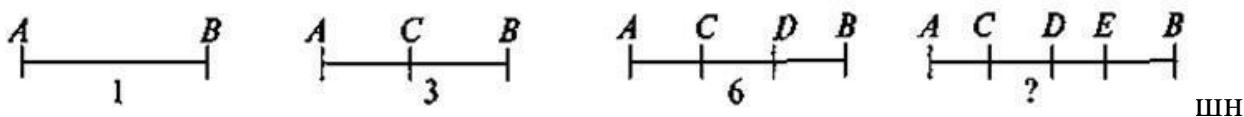
* найкоротша лінія, що сполучає дві різні точки – відрізок;

- * дві точки, сполучені відрізком, називаються кінцями відрізка;
- * відрізки можна вимірювати одиничними відрізками (1см; 1 дм; 1мм тощо);
- * два відрізки, що сумістяться у разі накладання, називаються рівними; рівні відрізки мають однакові (рівні) довжини;
- * точка ділить відрізок на два відрізки; якщо знайти довжину цих відрізків, то їх сума дорівнює довжині відрізка.

III. Відпрацювання навичок

Якщо на попередньому етапі уроку учні показали досить високий рівень знань (виконання практичної роботи не викликало жодних ускладнень), то вже на цьому уроці можна розв'язувати з учнями не тільки завдання початкового і середнього рівнів, а й високого.

Можна запропонувати учням розв'язати таку логічну вправу. Запишіть пропущене число:

III

Інтерактивні вправи : [Довжина відрізка \(learningapps.org\)](http://learningapps.org)

[Прямокутник \(learningapps.org\)](http://learningapps.org)

Письмові вправи

№ 56 (! Звернути увагу! Незалежно від можливих різних варіантів розташування точок результат не зміниться.)

Додатково. Якщо залишиться час, розглянути № 70 (Ще раз звернути увагу учнів на те, що задачу треба розв'язати обчисленням, шукані довжини треба знайти, враховуючи, що $AC = AB + BC$, бо точка C лежить між A і B, і $BD = BC + CD$, бо C лежить між B і D)

IV. Підсумок уроку

Слід ще раз звернутися до рисунків і умовних записів, які було отримано під час практичної роботи (див. II), і повторити з учнями основні поняття уроку.

V. Домашнє завдання

Додатково завдання: накреслити лінію, не відриваючи руки від аркуша.

Додаток 2

Конспект уроку «Пізнаємо природу» 5 клас НУШ

Тема 1. Тіла та речовини

Тема. Із чого все складається. Частинки речовини – атоми та молекули. Три стани речовин. Розташування, рух та взаємодія частинок у твердих тілах, рідинах і газах

Мета: сформувати в учнів уявлення про будову речовин; закріпити знання про агрегатні стани речовин; сформувати уявлення про атомну та молекулярну будову речовин; ознайомити з найпоширенішими хімічними елементами доквілля; розвивати уміння знаходити причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, працювати за зразком з коментуванням своїх дій; виховувати потяг до

дослідництва з використанням технологій STEM освіти; розвивати в учнів пізнавальний інтерес до вивчення природничих дисциплін.

Обладнання: таблиця Менделєєва, моделі або малюнки атомів та молекул, підручник, друкований посібник-зошит, пластилін, зубочистки, дощечка.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Прийом «Бліцопитування»

1. Що таке тіло?
2. Що таке речовина?
3. Чого більше у природі тіл чи речовин? Чому?
4. Пригадай властивості води, повітря і льоду.
5. Які ти знаєш речовини у твердому, рідкому та газуватому стані?

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Щодня нас із вами оточують дуже багато різноманітних тіл, які утворюються з речовин. А з чого ж складається речовина? Давньогрецький філософ і вчений Демокріт Абдерський, який жив 2500 років тому, прагнув зрозуміти чому вода кудись зникає під час кип'ятіння. Роздумуючи на цим, він дійшов висновку, що всі тіла тільки здаються суцільними, але ми не бачимо того, тому що вони складаються із дуже дрібних частиночок. Чому ми чуємо запах підгорілої на кухні їжі, парфумів? Саме про це ми й поговоримо сьогодні на уроці.

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Розповідь з елементами бесіди.

Частинки, з яких «збудована» речовина, називають атомами, що означає «неподільний». Адже речовини можна руйнувати не нескінченно, а лише до атомів. Атом – це найдрібніша, неподільна частинка речовини. Учені довели, що атоми мають дуже маленькі розміри. У крапці, поставленій на папері графітовим стрижнем олівця, атомів більше, ніж зірок на нічному небі.

Нині відомо 118 видів атомів. (Демонстрування таблиці Д. Менделєєва). Їх називають хімічними елементами. Кожний хімічний елемент має свою назву та умовне позначення у вигляді хімічного символу. Наприклад, графіт, з якого складаються стрижні олівців, утворений атомами Карбону.

Атоми у складі речовин можуть існувати окремо або сполучатися між собою, утворюючи молекули.

Молекули – найменші частинки речовини, що мають її властивості

2. Робота з діаграмою

3. Розглянь діаграму на малюнку 17 і вибери три основні гази, що входять до складу повітря. Запиши їх у порядку спадання вмісту у повітрі. Додай до переліку водяну пару – її вміст мізерний, але роль надважлива: вона бере участь у колообігу води у природі.

.....

.....

.....

.....

Мал. 17. Склад повітря

3. З яких атомів складаються молекули води, кисню, озону?

Молекула води складається з трьох атомів – одного атома Оксигену і двох атомів Гідрогену.

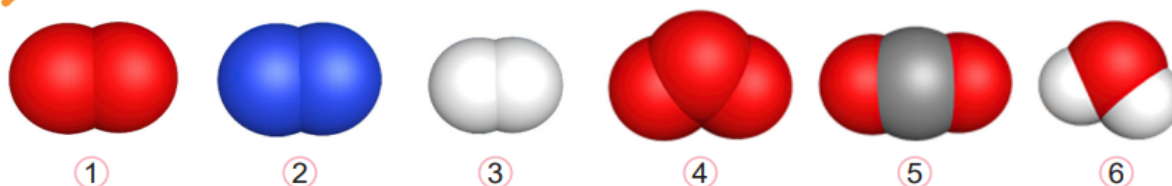
Молекула кисню утворена двома атомами Оксигену, молекула озону – трьома атомами Оксигену.

А молекула цукру складається аж із 45 атомів трьох видів – Карбону, Оксигену і Нітрогену. (Демонстрування моделей молекул або їх малюнків).

4. Елементи STEM – освіти – виготовлення моделей молекул

4. Створюємо моделі молекул.

Мал. 18. Моделі молекул.

Двоатомні: 1 – кисню; 2 – азоту; 3 – водню;
триатомні: 4 – озону; 5 – вуглекислого газу, 6 – води

Тобі знадобиться: пластилін різних кольорів, зубочистки, дощечка.

Що треба робити:

1. Скористайся малюнком 18 і порахуй, скільки різних елементів з пластиліну тобі знадобиться, щоб виготовити чотири молекули: 1) кисню, 2) азоту, 3) вуглекислого газу та 4) води.
2. Зверни увагу, що елементи, з яких складаються молекули, мають різний розмір. Для кожного елемента обери свій колір.
3. Зліпи з пластиліну окремі елементи моделей вибраних молекул у вигляді кульок.
4. З'єднай відповідні елементи між собою зубочистками.

Зроби висновок .....

5. Робота з ілюстраціями.

Три стани речовин

Вправа 5. (за зошитом-посібником). Намалюй розташування частинок речовини в тілах, зображених на малюнках 20–22. Скористайся малюнком 19.

6. Робота зі схемою «Залежність швидкості руху частинок від температури»

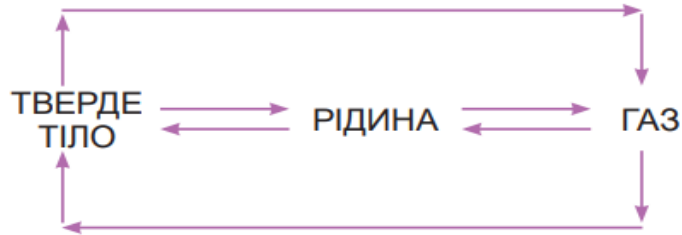

Вправа 6.

6. Підпиши над стрілками назви процесів:

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ.

Чи віриш ти, що:

Усі тіла складаються з молекул і атомів? так ні

Молекули складаються з атомів? так ні

Молекули і атоми ніколи не перестають рухатися? так ні

Лід, вода і водяна пара складаються з однакових молекул? так ні

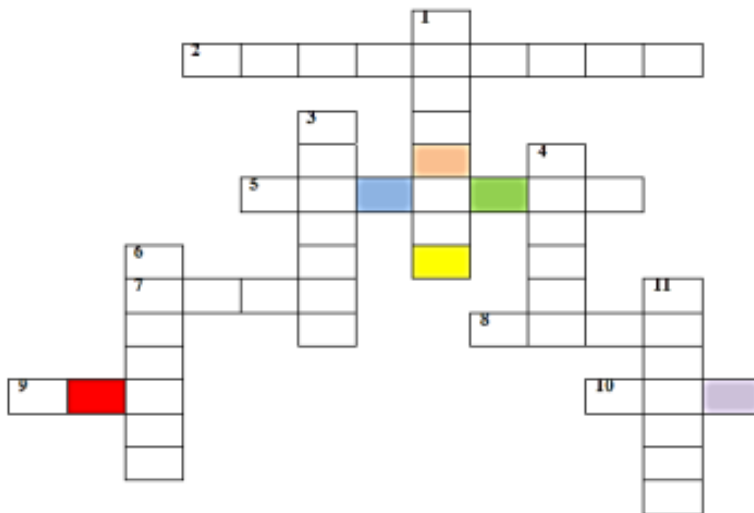
VI. ПІДСУМОК УРОКУ

VII. ПОВІДОМЛЕННЯ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

1. Вивчити нові терміни.

2. Виконати завдання № 7 (Досліджуємо речовини у різних станах за допомогою органів чуття) та розв'язати кросворд

Кросворд:

По вертикалі:

1. Найменша частинка речовини.
3. Алмаз являє собою ... Що?
4. Стан речовини, що легко зберігає об'єм та не зберігає форми.
6. Стан речовини у якому важко змінити форму.
11. Що необхідно зробити, щоб олово розплавилось?

По горизонталі:

2. Що необхідно зробити, щоб пара стала водою?
5. Явище самовільного змішування однієї речовини з іншою називається ...
7. Найбільш поширена рідина на планеті Земля.
8. Газоподібний стан рідини?
9. При замерзанні вода перетворюється на ...
10. Скільки існує станів речовини?

Розшифруй слово

**Перелік засобів навчання та обладнання STEM-лабораторії
Кушугумської гімназії «Інтелект»**

(відповідно до Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів STEM-лабораторії, наказ МОН від 29.04.2020 №574)

№	Найменування
1	3D принтер разом з витратними матеріалами на навчальний рік
2	3D ручки разом з витратними матеріалами на навчальний рік – 8 штук
3	Навчальні роботи – 6 штук
4	Фото-, відеостудія (цифровий фотоапарат, штатив, 2 бездротові мікрофони для запису звуку, комплект студійного освітлення)
5	Тренувальні поля для навчальних занять з робототехніки – 2 шт.
6	Програмне забезпечення
7	Вишивальна машина/ машинка для вишивки з комп'ютерним управлінням – 1 шт
8	Окуляри/ шолом віртуальної реальності – 3 шт.